

Banko-Utskottets Memorial N:is 20—24,
Lag-Utskottets Memorial N:o 64.

§ 12.

Kammaren beslöt att de i nästföregående § omförmälda Betänkanden och Memorial skulle uppföras främst på dagordningen för nästa sammanträde, för att då till bordläggning andra gången anmälas.

Sammanträdet afslöts kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Fredagen den 12 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag angående de beslut, som under gårdagens sammanträde blifvit af Kammaren fattade.

§ 2.

Beviljades ledighet från riksdagsgöromålen åt Herr *Sederholm* från och med den 17 till och med den 27 uti innevarande månad.

§ 3.

Följande, förut en gång bordlagda och, enligt Kammarens i nästföregående sammanträde fattade beslut, främst på dagordningen uppförda Utskotts-Utlåtanden, Betänkanden och Memorial, blefvo nu ånyo föredragna och för andra gången bordlagda, nemligen:

Konstitutions-Utskottets N:is 10—12,
Bevillnings-Utskottets N:o 16,
Banko-Utskottets N:is 20—23, och
Lag-Utskottets N:o 64.

§ 4.

Föredrogs ånyo Banko-Utskottets Memorial N:o 24, i anledning af Kamrarnes olika beslut rörande bankovinstens användande.

Kammaren godkände de i detta Memorial föreslagna voteringspropositioner.

§ 5.

Jemlikt förut fattadt beslut företogs nu till slutlig handläggning Stats-Utskottets Memorial N:o 67, med svar å återremisser samt förslag till sammanjnkning eller voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens särskilda hufvudtitlar. Denna handläggning skedde punktvis, och förekommo dervid:

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 3, mom. a) och b) samt punkterna 4 och 5.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 6.

Med anledning af Utskottets under denna punkt gjorda hemställan begärde nedannämnde ledamöter ordet och yttrade:

Herr Bergström: I öfverensstämmelse med den mening, som tycktes vilja göra sig gällande, då frågan förra gången här diskuterades, och på grund af den utredning, som Stats-Utskottet uti föredragna Betänkandet åstadkommit, föreslår jag, att Kammaren i så måtto bifaller Kongl. Maj:ts Proposition, att Kamrarnes, förutom den summa af 4,500 R:dr, hvars anvisande Utskottet först tillstyrkt och Första Kamrarnes bifallit, för ifrågasatt ändamål beviljar 69,000 R:dr Rmt.

Herr Indebetou: Innan man fattar något beslut i frågan, torde det vara skäl uti att göra sig reda för, hvilka förmåner äro tillerkända den i tjenstgöring stadda indelte soldaten. Han har utom andra förmåner besittnings- och nyttjanderätten till ett torp af den godhet, att, då det någon gång, såsom anslaget till musikens eller underofficerares aflöning, utarrenderas, arrendatorn för detsamma kan utgöra ett å två dagsverke i veckan, d. v. s. bestrida sin och familjens lefnadskostnad och derjemte betala någon skatt. Torplägenheten är att anse som den indelte soldatens hufvudsakliga lön, men under den tid han är stadd i tjenstgöring, består Staten honom dessutom två mål dagligen. Det må väl icke anses för obilligt, om han sjelf består sig med det tredje, då i allt fall hans lefnadskostnad under kommenderingstiden kommer att mindre betunga honom, än om han vore hemma på roten. Jag skulle visst icke hafva hållit på denna åsigt, utan gerna bekostat soldaten det ifrågasatta tredje målet, i fall Statens tillgångar varit tillräckliga, men då, såsom man vet, den aldra största sparsamhet måste iakttagas, för att icke vid Riksstatens uppgörande nödgas pålägga en förhöjd beskattning, anser jag något anslag för det ifrågasatta ändamålet nu icke böra beviljas. Den rätta tidpunkten

är nu icke att besluta några ökade utgifter. I detta fallet är någon ökad utgift ej heller synnerligen af behof påkallad, ty jag har aldrig funnit annat, än att den indelte soldaten bergat sig bra och, då några soldattorp varit lediga, plåga sökande aldrig saknas. Af nu anförda skäl anhåller jag, att Kammaren ville godkänna hvad Stats-Utskottet i sitt Utlåtande N:o 36 beträffande förevarande fråga hemställt.

Herr Björck: Af Herr Bergströms framställning till följd af den i frågan förut här förda diskussion framgår, att Herr Bergström ansett diskussionen hufvudsakligen hafva åsyftat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition. Jag har dock en helt annan uppfattning af diskussionen, ty, ehuru åtskillige talare yttrade sig för en förbättring af indelte soldatens kosthåll, var allmänna meningens dock ingalunda den, att man härför skulle anslå ett så stort belopp, som Kongl. Maj:t begärt. Då Stats-Utskottet för andra gången tog frågan i öfvervägande, hade det all möda att göra klart för sig, huru det skulle affatta sitt Utlåtande just med anledning af hvad i denna Kammare blifvit projekteradt och yttradt. Utskottet satte sig i beröring med Arméförvaltningen för att genom dess biträde få ett annat förslag uppgjort, grundadt på de åsigtter, som inom denna Kammare syntes vara de allmänna, men Arméförvaltningen ansåg sig i detta afseende icke kunna vidtaga någon åtgärd och lärer väl ej heller göra det, förrän man från Kongl. Maj:t lyckats utverka en bestämd befallning derom. Som Utskottet ansåg det skola dröja alltför länge att på sistnämnda väg åstadkomma ett förslag, beräknadt för ett så kalladt frukostmål, ansåg det lämpligast att gifva sin hemställan den form, som i detta Memorial blifvit begagnad. Och anhåller jag för min del, att Kammaren ville godkänna Utskottets i det föregående Utlåtandet rörande denna fråga afgifna förslag.

Herr A. von Proschwitz: En föregående talare har yttrat, att den indelte soldatens ställning vore så god, att han under kommenderingarne ganska väl borde kunna sjelf bekosta sig ett mål om dagen. Visserligen skulle detta i några fall gå för sig, men dock ej i alla, ty det skulle blifva väl drygt, om t. ex. soldaten under ett rekrytmöte, som räcker 40 till 60 dagar, skulle under hela tiden på detta sätt till en del bestrida sitt underhåll. Det kan dock med skäl sättas i fråga, huruvida soldaten bör vara pliktig att ens lemna något bidrag till sitt kosthåll under kommenderingarne, emedan Staten förbundit sig att vid sådana tillfällen *icke bekosta två mål om dagen*, utan *lemna honom tillräcklig föda*, hvadan, om härtill skulle erfordras tre mål om dagen, Staten måste vara skyldig att bekosta jembäl det tredje. Vi böra derföre icke undandraga oss att anvisa de medel, som för ändamålet äro behöfliga och Kongl. Maj:t i sin Proposition äskat.

Herr Svensén: Under den förra diskussionen i frågan uppgjordes af en talare ett kostnadsförslag för förbättring i den indelte soldatens utspisningsstat, hvilket förslag icke upptog en alldeles så hög summa, som den Kongl. Maj:t begärt. Denne talare ansåg, att man för 4 öre skulle kunna anskaffa soldaten det erforderliga frukostmålet, och att hela ansla-

get i och för denna sak då icke komme att uppgå till mera än omkring 30,000 R:dr, hvaremot den af Kongl. Maj:t begärda summan ungefär 90,000 R:dr uppkommit derigenom, att man beräknat nämnda frukostmål till 9 à 10 öre person. Jag anser af denna anledning att, derest Kam-maren beslutar någon förbättring i utspisningsstaten, anslaget dertill må bestämmas till 30,000 R:dr.

Herr Hedengren: Jag är Stats-Utskottet mycken tack skyldig för det intresse Utskottet nu visat för denna fråga och de bemödanden Utskottet gjort, att få ett lämpligt förslag till utspisningsstat upprättadt. Hade detta första gången frågan var före i Utskottet blifvit verkställt och förslaget funnits ändamålsenligt, så hade troligen de fleste gerna beviljat den erforderliga summan af 75,500 R:dr, för att soldaten skulle erhålla en förbättring i sin proviantering efter 10 öre om dagen, men då så icke skett och åtskillige talare äfven i denna sak tyckas hålla strängt på sparsamhetsprincipen, så vill jag inskränka mig till att påyrka ett anslag af endast 30 eller 40,000 R:dr, som erfordras för att soldaten under kommenderingarne åtminstone skall komma i tillfälle att erhålla ett nu saknad frukostmål. Ett sådant är för soldaten af största behof, emedan han hemma på roten är van dervid och icke utan olägenhet, ja, kanske till och med icke utan men för sin helsa kan undvara det, under det han på kommenderingar är upptagen af ett mycket ansträngande arbete. Att fordra, att han af egna medel borde förskaffa sig detta mål, anser jag vara i högsta grad obilligt. Med bidrag af den lilla matsäck, som soldaten kan föra med sig till mötena och på kommenderingar, var det honom visserligen möjligt att under fordna tider draga sig fram, huru knappt det än blef, men nu mera, då till följd af krigskonstens utveckling ihärdigare och svårare öfningar äro honom förelagda, hvilka mer än fordom var händelsen taga hans krafter i anspråk, är det icke möjligt för honom att berga sig på hvad förr tilläfventyrs kunde förslå. Han kan nu icke vara i tillfälle att medföra så stora matförråd, som skulle finnas erforderliga för att under hela mötestiden förskaffa honom ett frukostmål, helst dessa förråd ej gerna kunna undanryckas den hemmavarande hustrun och barnen, som nu under tiden äro beröfvade det underhåll, som soldaten under sitt hemmavarande på roten genom sin arbetsförtjenst kunnat bereda dem. Det är ofta ändå knappt nog för den indelte soldatens familj, och mer än en gång har jag, såsom rothållare, fått träda emellan för att hjälpa en sådan familj i dess nöd och brist.

Jag frågar Eder nu, mine Herrar, med hvilken hänförelse den Svenske soldaten skall kunna draga i fält, då han lätt kan komma på den tanken, att, då underhållet i fredstid vid möten och kommenderingar, då förråd lätt kunna anskaffas, är så knappt, kan han ej undgå att få svälta i fält, der ofta provianteringen är förenad med större svårigheter. Det är ingen småsak, att, på hvad man aftonen förut förtärt, nödgas från tidigt på morgonen och intill middagen företaga ansträngande marscher och vapenöfningar, utan att i någon mån få tillfredsställa magens pockande behof. Den Svenske soldaten blir ej gerna missbelåten, åtminstone gifver han icke sin missbelåtenhet till känna, men nog ligger den tanken bra nära för handen, att han, på detta sätt satt på förknappning, skall känna sin

ifver och sitt intresse af rent fysiska skäl betydligt afsvalna. Det är dessutom väl bekant, hvad värde allmogen sätter på sina ordentliga och tillräckliga mål och, den fruktan man ofta hör dem uttala att blifva intagna på lazaretter och sjukvårdsanstalter eller andra inrättningar, der kosten är knapp. Stora ansträngningar och klen föda stå ej väl tillsammans och måste ovilkorligen menligt inverka på soldaten, hvidan jag föreslår, att till förbättring af hans klena kost ett frukostmål måtte honom beredas, antingen af matvaror till motsvarande värde, eller ock af två ort kaffe och tre ort socker, som jemte brödportionen bör kunna utgöra ett smakligt och upplifvande morgonmål.

Häruti instämde Herr *Östman*.

Herr Åke Andersson: Som jag anser det vara Riksdagen föga värdigt att så hushålla med den indelte soldaten, att han antingen måste rent af svälta eller ock främtaga hustru och barn och till mötena medföra de knappa matförråd, som för deras underhåll äro väl behöfliga, instämmer jag i Herr Hedengrens yrkande.

Herr Orre: Under åberopande af de upplysningar, jag vid frågans föregående behandling i denna Kammare hade äran meddela, och då jag af erfarenheten vet, hvad missnöje det väckt och huru påkostande det är, i synnerhet för en tågande trupp, att från kl. 4—5 på morgonen till 1 på dagen icke erhålla någon föda, finner jag mig föranlåten yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hedenberg: Jag är gerna med om att bereda den indelte soldaten den förbättring i provianteringen, som för honom är så väl behöflig, men då Statens tillgångar för det närvarande äro så knappa, att några rikliga anslag ej gerna kunna beviljas, samt det är bättre att få något än intet, förenar jag mig med dem, som yrka ett anslag af 30,000 R:dr till ifrågavarande ändamål. Jag föreställer mig, att provianteringsdirektionerna genom att väl använda de 4 öre, som komma att belöpa sig på hvarje man, skola kunna skaffa soldaten ett någorlunda tjenligt frukostmål, och hoppas att framdeles tillfälle skall erbjuda sig att något höja anslaget till en förbättrad utspisning.

Herr John Ericson: Då frågan förra gången här förevar till behandling, sökte jag på ett utförligt sätt visa, att den portion, som för närvarande består den indelte soldaten under mötena, är positivt otillräcklig. Jag påminner mig, att jag då nämnde, att den portionen, som för den ena dagen består, utgörande förutom bröd 63 ort salt kött och 16 kubiktum ärter, är alldeles otillräcklig att deraf tillreda tre mål, utan får soldaten åtnöjas med endast två mål om dagen och gå hungrig hela förmiddagen. Såsom bevis på att denna kost anses för knapp, kan nämnas, att vid läger, der det icke är möjligt eller tillåtet för soldaten att medföra matsäck, en bättre utspisning äfven består honom, emedan man funnit, att han icke gerna kunnat vara belåten med den ordinarie. Jag nämnde äfven förra gången, att det var rent af orättvist, att trupper, som ligga i läger med hvarandra och hafva samma tjenstgöring, skola åtnjuta

så olika underhåll, och det är minsann inga milda omdömen den enskilde soldaten fäller, då han anställer jemförelser emellan den föda, som bestås honom, och de värfvade regementenas eller Norrmännens utspisning. Visserligen är jag också en vän af sparsamheten, men icke vill jag drifva den till den ytterlighet, att jag rent af vill svälta fosterlandets försvarare. Ty svält må man väl med skäl kalla det för, då soldaten, som väckes kl. 5 och skall vara ute kl. 6 på morgonen, lemnas med tom mage ända till kl. 1 på middagen. Ännu värre har i detta fall kavalleristen, som måste vara uppe redan kl. 4 för att rykta sin häst och om middagen sjelf icke får äta, förrän han i första rummet söjrt för hästen. Då emellertid under nuvarande förhållanden Statens tillgångar icke medgifva några större anslag, så vore det åtminstone önskligt, om någon del af det belopp, Kongl. Maj:t äskat, kunde anvisas till utspisningens förbättrande.

En föregående talare åberopade nyss en beräkning af mig, huru man i detta fall borde gå till väga. Jag föreställer mig, och erfarenheten har äfven vitsordat rättigheten deraf, jemväl i sanitärt hänseende, att ett kvarter kaffe, tillagadt af två ort brändt kaffe och tre ort socker, förtrådt om morgnarne, skulle för soldaten vara en både god och helsosam dryck. Vile man icke gifva soldaten detta, så kunde något annat födoämne anskaffas för ungefär samma pris. Kostnaden skulle, enligt uppgjord beräkning, icke belöpa sig till mera än 3½ à 4 öre person, hvadan hela anslagssumman icke komme att öfverstiga 30,000 R:dr.

Jag yrkar af denna anledning, att Andra Kammaren ville för sin del anslå ett belopp af 30,000 R:dr till förbättring af indelta arméens provianteringsstat, att utgå från och med 1868 och till dess annorlunda kan varda beslutadt.

Herr Peter Petersson: Jag anser, att manskapet vid arméen bör komma i åtnjutande af tillräcklig utspisning under tjänstgöringen, hvarföre jag yrkar bifall till begärda anslaget af 30,000 R:dr.

Herr Jöns Pehrsson: Vore den finansiella ställningen inom landet fördelaktigare, så skulle jag med mycket nöje bifalla hvad Kongl. Maj:t i denna fråga föreslagit, men då vi se, att tillståndet är sådant, att man icke utan att upptaga ytterligare lån kan bestrida Statsverkets aldra nödvändigaste utgifter, så kan jag för närvarande icke vara med om att bevilja något anslag till förmån för den indelte soldaten. Visserligen har han ej för mycket att lefva af, men så är rothållarens ställning ej heller den aldra bästa i dessa tider, och då soldaten gemenligen i lön åtnjuter 100 à 120 R:dr, så må det kunna anses såsom en tillräcklig ersättning för de 5 à 6 veckor under året, han är stadd i tjänstgöring. När det en gång blir fråga om hela arméens omorganisering, och soldatens aflönning troligen äfven kommer att undergå någon förändring, kan det blifva tid på att äfven vidtaga några åtgärder beträffande provianteringen, men under nuvarande förhållanden finner jag inga skäl förekomma, som böra förmå Kammaren att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr O. B. Olsson: Vanligen åtnjuter den indelte soldaten och kavalleristen i årlig lön omkring 100 R:dr. Hans tjänstgöring för året upp-
tager

tager vanligen icke längre tid än 5 à 6 veckor; och det förefaller mig derföre, som om han ganska väl skulle kunna på sin lön inbespara så mycket, som erfordras för att under mötena blifva i tillfälle att erhålla ett tarfligt frukostmål. Af dessa skäl och då jag icke kan påminna mig hafva hört någon af manskapet klaga öfver för ringa och otillräcklig föda, bifaller jag för min del Utskottets föregående förslag i ämnet.

Herr Hedengren: Då jag förra gången hade ordet, underlät jag att fullständigt formulera mitt yrkande, och vill derföre nu endast tillkännagifva, att jag hemställer, det Kammararen ville bevilja en ärlig tillökning i anslaget för arméens utspisning af 30,000 R:dr R:mt.

Herr Medin: Jag tillhör alldeles icke dem, som anse det tillständigt att sätta soldaten på förknappning, under det han ligger i tjänstgöring. Hvarje arbetare måste hafva sin tillräckliga föda, så vida han skall kunna göra erforderligt gagn, och samma förhållande är det naturligtvis med soldaten, hvars öfningar äro ganska påkostande och som dessutom i sitt hem är van att äta sina fulltaliga och kraftiga mål. Soldaten är van vid stark föda och bör derföre äfven i läger dermed bespisas, hvarföre jag, då jag nu bifaller det här väckta förslaget om beviljandet af 30,000 R:dr till förbättring af soldatens kosthåll, tillika uttalar den önskan, att dessa penningar måtte användas, icke till kaffe och socker, utan till andra mera närande födoämnen.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har icke funnit mig föranlåten att frångå den åsigt, jag vid ett föregående tillfälle i detta ämne uttalat, och tror alldeles icke, att det är så farligt med den svältkur, man här påstått att den indelte soldaten måste genomgå. Jag skulle emellertid ej hafva haft något emot den föreslagna tillökningen, derest fråga varit om att endast öka matportionerna, men då meningen är att traktera soldaten med kaffe och socker, kan förslaget icke vinna mitt bifall. Beviljas detta anslag, så måste man äfven anvisa medel till kaffekokningskärl och nya kokanstalter, ty sådant har händt förut, äfvensom öka antalet fouragevagnar, och till på köpet kommer man kanske vid nästa riksdag och vill hafva anslag äfven till grädde.

Herr Witt: Hela denna diskussion har icke bestått i annat, än att samtliga talare nästan ordagrannt upprepat hvad vi här hörde dem yttra sista gången frågan förevar, hvarför utan saknad för mig hela diskussionen mycket väl kunnat uteblifva. Det hufvudsakligaste innehållet af den pro och kontra förda talan har varit det, att man anser det både billigt och rättvist att förbättra utspisningen åt den indelte soldaten, men under nuvarande svåra penningeförhållanden icke finner det lämpligt att bevilja det erforderliga beloppet. Som jag deremot är af en alldeles motsatt åsigt, och anser det alltid vara lämpligt att bevilja hvad som är rättvist, bifaller jag ock derföre nu Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hörnfeldt: Aldrig har jag hört någon soldat klaga öfver otillräcklighet i den nuvarande utspisningen, men deremot har klagan ofta försports angående kvaliteten af de utspisade födoämnen, hvilket haft sin grund deruti, att vederbörande icke tillsett, att entreprenörerna lemnat fullgoda varor. Det är denna olägenhet, som i första rummet behöfver afhjelpas, och derest det icke sker, föreställer jag mig, att i fall Kammaren beslöte en förhöjning i proviantanslaget, man dock skulle komma att befinna sig å alldeles samma punkt som tillföre. Jag hemställer af denna anledning att Kammaren ville bifalla Utskottets förra förslag i frågan.

Herr Åke Andersson: Jag kan icke rätt väl förstå meningen med Herr Jöns Pehrssons yttrande, ty är det så, att soldatens kost är knapp, så lär det väl under nuvarande förhållanden blifva rotehållarne, som få tillsläppa hvad som brister. Det är derföre ock i deras intresse man bör påyrka anslag af allmänna medel till någon förbättring i utspisningstaten.

Hvad vidkommer Herr Ola Bosson Olssons yttrande, att soldaten i årlig lön åtnjuter 100 R:dr, så måtte förhållandena vara ganska olika i norra och södra Skåne, ty i min hemort kan man efter öfverenskommelse ganska lätt erhålla en rekryt för 80 R:dr, som är det vanliga belopp rotehållarne i detta afseende utbetala.

Herr Wigardt: Man tyckes vara fullkomligt ense i det afseendet, att vår armée bör förses med tidsenliga, förbättrade vapen, och jag förstår då icke, huru man kan hysa delade åsigtder om, huruvida de män, som skola föra dessa vapen, böra vara väl underhållne, fulla af kraft och mod. Önskar man det, så bör man icke knappa in något på deras underhåll, utan med nöje bevilja hvad Kongl. Maj:t i sin Proposition föreslagit.

Herr Rosenberg: Om förhållandet är så, som en föregående talare yttrat, att soldaten på hans ort i lön icke åtnjuter mer än 80 R:dr om året, så lär det väl icke rotehållaren undandraga sig att gifva honom något i drikespenningar eller förse honom med matvaror, så att han under mötena kan skaffa sig det erforderliga frukostmålet, utan att Statsverket dermed behöfver betungas. Att soldaten sjelf icke finner sin ställning på något sätt beklagansvärd, torde man kunna sluta så väl deraf, att, så vidt jag har mig bekant, han sjelf icke låtit förspörja något missnöje, som ock af den omständigheten, att, så snart ett soldattorp blir ledigt, sökande genast pläga infinna sig i mängd. Jag bifaller för min del Utskottets föregående förslag.

Herr Ödmansson: Ehuru jag icke skulle hafva något emot att bifalla Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, vill jag dock icke motsätta mig den mening, som under diskussionen tillvunnit sig de flesta försvarare, eller att Utskottets förslag i denna fråga bör af Kammaren bifallas.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Herr Talmannens framställningar dels på bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, dels på bifall till hvad Stats-Utskottet i tolfte punkten af dess Utlåtande N:o 36 hemställt, dels

ock slutligen på bifall till en förhöjning af 30,000 R:dr i den nu gällande utspisningsstaten, besvarades, den första med öfvervägande nej, och de tvenne sednare med blandade ja och nej. I anledning häraf och då mellan sistnämnda tvenne meningar äskades votering, uppsattes nu, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i tolfte punkten af dess Utlåtande N:o 36,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, för tillvägbringande af en förbättrad utspisning åt indelta arméens manskap, beslutat en förhöjning af 30,000 R:dr i den nu gällande utspisningsstaten.

Omröstningen i vanlig ordning anställd, utvisade, att 83 ledamöter röstat ja och 75 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutat i enlighet med Stats-Utskottets i tolfte punkten af dess Utlåtande N:o 36 gjorda hemställan.

Punkten 7.

Herr Svensén: Med hänsyn till det beslut, som Kammaren nyss fattat, och då det väl icke kan anses lämpligt, att Wermlands fältjägare-regemente tillerkännes en förmån, som icke kommer den öfriga arméen till godo, hemställer jag, att Kammaren, äfven hvad denna punkt beträffar, måtte bitalla Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke; och Utskottets hemställan i 18:de punkten mom. b) af dess Utlåtande N:o 36 bifölls.

Punkten 8.

Kammaren biföll hvad Utskottet i dess Utlåtande N:o 36, punkten 25, yttrat och hemställt.

Punkten 9.

Herr Bergström: För min del kan jag icke godkänna det af Utskottet uppsatta förslag till voteringsproposition. Visserligen har Kammarerna dels till Kongl. Maj:ts nådiga disposition ställt ett extra anslag af 1,000,000 R:dr att med ena hälften under innevarande år och med andra hälften under år 1868 från Riksgälds-kontoret utgå, dels ock beslutat en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, uttryckande den åsigt, att gevärsfabrikationen företrädesvis borde inom landet verkställas och inhemska fabrikanter för sådant ändamål inbjudas till täflan om densamma; men beviljandet af anslaget gjordes icke i den mån beroende af beslutet om skrifvelsen, att samma beslut kan anses såsom ett vilkor för anslaget utgående. Vid sådant förhållande, och då Första Kammarerna icke beslutat någon skrifvelse, måste enligt min åsigt all fråga om aflåtande af skrifvelsen hafva förfallit. Icke desto mindre har Utskottet såsom nej-proposition uppställt bifall till denna Kammarernas beslut jemväl hvad angår den underdåniga skrifvelsen; och deri ligger enligt mitt förmenande det felaktiga i uppställningen. Jag föreslår såsom ja-proposition bifall till Första Kammarernas beslut och såsom nej-proposition anvisande af ett extra

anslag af 1,000,000 R:dr att från Riksgälds-kontoret utgå med ena hälften under innevarande och andra hälften under nästkommande år.

Herr Björck: Vid föregående riksdagar, då det inträffade att ett eller annat af de olika Riks-Stånden vid bifallandet af ett anslag äfven gjort vilkor eller tillägg ansåg aldrig Stats-Utskottet lämpligt att skilja frågan om skrifvelsen från anslagsfrågan. Utskottet ansåg sig dertill icke ens berättigadt, då det aldrig med säkerhet kunde utrönas, om icke vilkoret eller tillägget utgjort ett förbehåll för beviljandet af anslaget. Då nu Andra Kammaren i denna fråga fattat ett så beskaffadt beslut, och Utskottet fått sig uppdraget att uppsätta förslag till voteringsproposition, trodde sig Utskottet icke kunna frångå den nyss uttalade åsigten, emedan det genom ett annat förfaringssätt säkerligen blifvit blottställt för Kammarens missnöje. Jag tror därför, att Utskottet gått fullkomligt riktigt till väga, och afstyrker på det bestämdaste Kammaren från att uppmana eller tillåta Utskottet på ett annat sätt behandla Kammarens beslut. Något hinder lärer väl således icke förefinnas för att bifalla den föreslagna voteringspropositionen.

Efter sålunda slutad öfverläggning blef den föreslagna voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

Punkterna 10 och 11.

De under dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Punkterna 12—14.

Utskottets hemställanden i dessa punkter lades till handlingarne.

Punkten 15.

Utskottets yrkande godkändes.

Punkterna 16 och 17.

Voteringspropositionerna äfvensom yttrandet under punkten 17 godkändes.

Punkten 18.

Voteringspropositionen godkändes.

Punkten 19.

Utskottets yttrande godkändes.

Punkterna 20 och 21.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 22.

Kammaren biföll Utskottets i 36:te punkten mom. c) af dess Utlåtande N:o 38 gjorda hemställan.

Punkterna 23 och 24.

Voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 25.

Lades till handlingarne.

Punkterna 26—28.

De under dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Punkten 29.

Utskottets hemställanden under mom. a) och b) biföllos.

Punkten 30.

Utskottets yttrande godkändes.

Punkterna 31—33.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 34.

Lades till handlingarne.

§ 6.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61, i anledning af väckta frågor dels om anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader, dels om lån till enskilda jernvägsanläggningar.

Härvid förekommo:

Utskottets första hemställan, öfverst å sidan 8 i anledning af Herr Myrtins der omförmälda motion. Rörande denna fråga begärde följande ledamöter ordet och yttrade, nemligen:

Herr Myrtin: I sammanhang med Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om anslag till fortsättandet af Statens jernvägsbyggnader har Stats-Utskottet till behandling företagit den af representanten för Elfdals och Nyeds häraders domsaga väckta motion, hvaruti enligt Stats-Utskottets framställning yrkats, dels att de för påbörjande af Nordvestra stambanans byggande emellan Arvika och Christinehamn anslagna medel äfvensom de, hvilka vid denna riksdag dertill kunna varda anvisade, måtte användas endast på den delen af bansträckningen, som är gemensam för båda de omtvistade linierna emellan Christinehamn och Arvika, den ena öfver Carlstad och den andra öfver Norum—Nilsby, äfvensom att Riksdagen, jemte anvisande af dertill nödiga medel, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att ojäfvige och med näringsförhållandena förtrogne personer varda förordnade att förrätta ekonomiska undersökningar rörande den trafik, som å båda de alternativa banorna kan blifva att påräkna; och har Stats-Utskottet häröfver yttrat, att, enär syftemålet med dessa framställningar tydligen vore att möjligen åstadkomma ändring af det beslut, som efter en långvarig och mångsidig pröfning af sednaste Rikets Ständer blifvit, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, fattadt om den Nordvesta stambanans sträckning från Christinehamn öfver Carlstad till Arvika, och en sådan förändring så mycket mindre syntes böra komma i fråga, sedan jemväl Kongl. Maj:t redan fastställt arbetsplanen för stambanans byggande i den, enligt Kongl. Maj:ts förslag, af Rikets Ständer bestämda riktning, så ansåges motionen icke böra till någon åtgärd föranleda.

Emot denna hemställan hafva likväl Herr C. F. Wærn och flere med med honom reserverat sig och hemställt, att med anledning af nämnda motion Riksdagen måtte besluta, "att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder uppdraga åt en kommitté af ojäfvige och med näringsförhållanden förtrogne personer att förrätta ekonomiska undersökningar rörande den trafik, som å hvardera af de alternativt föreslagna

linierna för den Nordvestra stambanans sträckning genom Wermland kan blifva att påräkna, samt derom till Kongl. Maj:t afgifva underdånigt betänkande. Beslutar Riksdagen denna underdåniga skrifvelse, så följer deraf naturligen, att de medel, som vid denna riksdag beviljas till Nordvestra stambanans fortsättning, böra användas på den del deraf, som för de alternativa linierna är gemensam."

Närmaste anledningen till omtörmälda motion är, att sedan Kongl. Maj:t i nådig Proposition till 1863 års Riksdag gjort framställning rörande byggandet af Nordvestra stambanan, men derjemte, i anseende till de i Wermland uttalade stridiga åsigtter angående ändamålsenligheten af stambanans föreslagna sträckning från Christinehamn till det inre af provinsen, ansett, att stambanan då icke borde fastställas längre än till nämnda stad, så hade Rikets Ständer uti underdånig skrifvelse den 14 September 1863, jemte upprepande af berörda framställning, i underdånighet anhållit "det Kongl. Maj:t täcktes, innan framställning till kommande Rikets Ständer egde rum om fortsättandet af arbetena å Nordvestra stambanan, låta verkställa förnyade undersökningar för utrömandet af lämpligaste sträckningen för denna banas fortsättande från Christinehamn till Arvika".

Sådan undersökning å båda de alternativa linierna har jemväl skett i tekniskt och topografiskt hänseende, men som någon utredning af trafikförhållandena å de båda linierna icke blifvit företagen, så hade Bonde-Ståndet vid sista riksdagen förenat sig om det beslut: att Rikets Ständer täcktes till nästa riksdag genom Jernvägsbyggnads- och Trafik-styreiserna närmare undersöka och utreda de tekniska förhållandena på Norum—Nilsby-banan och de ekonomiska fördelarne med afseende å hvardera af de båda bansträckningarne.

Såsom bekant är, kom Bonde-Ståndets berörda beslut icke under Rikets Ständers pröfning, och det är egentligen ett återupptagande af samma beslut, som med ofvannämnda motion afses; men innan jag går att yttra mig rörande de sålunda ifrågasatta förnyade undersökningarne, vill jag något granska de skäl, hvarpå Stats-Utskottet stödt sitt utlåtande. Dessa skäl äro tre:

- 1:o. Rikets Ständers beslut;
- 2:o. Kongl. Maj:ts derå meddelade nådiga fastställelse; och
- 3:o. att arbetsplanen jemväl är i nåder fastställd.

Hvad det första skälet eller Rikets Ständers i ämnet fattade beslut beträffar, så lærer det väl icke vara någon rätt princip, att hvad Rikets Ständer en gång beslutat icke skulle kunna af efterkommande Ständer eller nuvarande Riksdagar ändras eller till vidare pröfning upptagas. Derigenom skulle Statens utveckling ovilkorligen hämmas på det mest eftertänkliga sätt; men våra förfäder Rikets Ständer hafva härom yttrat en annan mening.

Sedan Kongl. Maj:t i nådig Proposition den 28 November 1856 föreslagit Södra stambanans sträckning igenom såkallade Lagaådalen, så yttrade Rikets Ständer i skrifvelse den 16 September 1857 ibland annat:

"Hvad sålunda och i öfrigt rörande detta särdeles viktiga ämne förekommit hafva Rikets Ständer tagit i noggrannt öfvervägande och dervid beträffande först frågan om antagande af ett visst system, omfattande alla

de jernvägsanläggningar, som uteslutande på Statens bekostnad skulle utföras, funnit, dels att sådant vore allt för tidigt, enär *undersökningarne* i afseende på flera utaf de jernvägslinier, som skulle ingå i det föreslagna systemet, ännu icke hunnit företagas än mindre avslutas, samt att det vore särdeles betänkligt, att, då fråga är om företag, hvilka komma att medföra högst betydliga utgifter för det allmänna, i afseende på sättet och ordningen för dessa företags framtida utförande fastställa ett system, hvars ändamålsenlighet och antaglighet så mycket mindre kunde med *full tillförsigt bestämmas, som dels detaljer icke äro utredda, och dels att en utaf Rikets* nu församlade Ständer till iakttagande under en längre tidsföljd meddelad fastställelse å ett särskildt jernvägssystem, för utförande *hvaraf flere Riksdagars sammanstående beslut erfordrades, ingalunda skulle kunna anses betrygga detsammans fortsatta tillämpning och fullföljande, enär kommande Ständer i allt fall vore oförhindrade att vid anvisandet af de anslagssummor, hvaraf jernvägsanläggningarnes fortgång och fulländning helt och hållet berodde, meddela sådana nya eller förändrade bestämmelser och föreskrifter, att derefter skeende jernvägsarbeten komme att i väsendtlig mån afvika från hvad härom vid föregående riksdagar blifvit beslutadt.*

Såsom bevis derpå, att den af Rikets Ständer sålunda i afseende på jernvägsbyggnaden uttalade mening äfven i öfrigt blifvit tillämpad, vill jag blott hänvisa till frågan om befästandet af Stockholms stad, dertill anslag en gång är vorde beviljadt och jemväl till något dermed afsedt arbete användt, men fortsättningen af befästningsverket är öfvergifven. Då Rikets Ständer funnit för godt på ofvanberörda sätt yttra sig om sina beslut, så kan jag icke finna, hvarföre Riksdagen skulle känna sig föranlåten egna Rikets Ständers nu ifrågavarande beslut mer värnadt än hvarje annat riksdagsbeslut, som kan blifva föremål för pröfning; och huruledes nu församlade riksdag förfarit i afseende på åtskilliga storartade arbeten, såsom beträffande befästningarne vid Carlskrona, Waxholm och Carlsborg, har Kammaren i friskare minne, än att jag behöfver derom göra någon framställning. I korthet: Representationens pligt måtte väl icke böra vara inskränkt endast dertill att pröfva nya framlagda förslag, utan äfven att tillse, att, derest det skulle befinnas, att misstag eller underlåtenhet af lagstiftande magterna blifvit begångna, åtgärder vidtagas för rättelse deraf. Det är på sådana grunder jag tror, att Riksdagen, utan att förnärma föregående Riksdags beslut, kan och, derest det finnes nödigt, hvarom jag sednare skall yttra mig, jemväl bör besluta den åtgärd, som af motionären blifvit ifrågasatt.

Hvad den af Kongl. Maj:t i nåder meddelade fastställelse å Rikets Ständers beslut, att Nordvestra stambanan skall dragas öfver Carlstad, beträffar, så har tviflet om rättigheten af en sådan åtgärd icke blifvit undanröjdt genom nämnda båda beslut. Detta tvifvel har sin giltiga orsak i flera omständigheter, såsom dels att den af Rikets Ständer beslutade undersökning å stambanans dragande öfver Norum--Nilsby icke blifvit fullbordad; dels att till följd häraf tillförlitlig jämförelse icke kunnat anställas emellan fördelarne af den eller andra linier; dels äfven att den af Jernvägskommittéen i dess underdåniga betänkande den 30 September 1856 uttalade grundsats, som otvifvelaktigt är fullt riktig, nu blifvit från-

trädd. Jernvägskommittéen yttrade såsom en af de hufvudprinciper, som borde följas vid anläggning af stambanor i punkten c, "att såvida sådant utan längre omvägar kan ske, stambanorna böra beröra äfven de punkter, som, i följd af för inre rörelsen gynnsamt läge och större produktion, mest äro i behof af kommunikationer och väl belägne för bibanors anslutande; hvaraf följer, att en stambana icke oeftergifligt bör framgå kortaste vägen emellan dess ändpunkter, utan äfven afse rörelsens befrämjande i mellanliggande orter såväl sins emellan, som till ändpunkterna."

Härtill kommer slutligen, att den af förre chefen för Statens jernvägsbyggnader i samma syfte uttalade mening, att stambanorna böra anläggas i sådan rigtning, att de löpte parallelt med förut befintliga kommunikationsleder, blifvit öfvergifven genom beslutet, att Nordvestra stambanan skall dragas $4\frac{1}{2}$ mil utmed Wenerns strand och öfver åtskilliga vikar derstädes samt vidare från Carlstad utmed Claraelfven till närheten af Grafva kyrka.

Jag frågar Er, mine Herrar, om under sådana omständigheter det kan anses Representationen otillständigt att hos Regeringen göra en framställning, till en början endast äsyftande fullbordandet af en redan beslutad fullständig undersökning å den ifrågakomma norra bansträckningen? Jag tror det icke, och det må för öfrigt ankomma på Regeringen sjelf att gent emot sitt fattade beslut å en slik framställning fästa det afseende, hvar till sakens vigt och möjligen andra omständigheter kunna föranleda.

Det tredje af Stats-Utskottet åberopade skälet är, att arbetsplan är af Kongl. Maj:t fastställd. Ja! det är den på sitt sätt, men till upplysning härom och till gendrifvande af det rykte, som cirkulerat i allmänna tidningar, att arbetet skall vara börjadt utefter hela linien Christinehamn—Carlstad, vill jag hafva äran åberopa en från Jernvägsstyrelsen under gårdagen mig meddelad skrifvelse, sålunda:

Kongl. Styrelsen öfver Statens Jernvägsbyggnader.

Till Riksdagsmannen, Häradshöfdingen Herr A. M. Myrtin.

Med anledning af Eder i skrifvelse till Chefen för Statens jernvägsbyggnader denna dag gjorda förfrågan, dels om och i hvad mån jernvägsarbetena ännu vore började å linien Christinehamn-Carlstad och dels huruvida denna bana vore till sträckning och läge definitivt bestämd, får Kongl. Styrelsen öfver Statens jernvägsbyggnader till svar härå meddela:

att, sedan Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse å innevarande års arbetsplan för Nordvestra stambanan emellan Christinehamn och Carlstad den 25 sistlidne Februari kommit Kongl. Styrelsen till handa, Kongl. Styrelsen genom skrifvelse den 12 derpåföljande månad beordrat distriktsingeniören Öfverstelöjtnanten och Riddaren C. E. Norström att jemte öfrigt arbetsbefäl begifva sig till ifrågavarande arbetslinie för att genast vidtaga förberedande åtgärder för arbetets påbörjande;

att några andra arbeten under tiden å denna linie i anseende till den ihållande vintern icke kunnat företagas, än sådana som afse förberedande åtgärder, såsom mätningar, utstakningar och öfriga undersökningar samt arbetsförrådens ordnande och inrättande; samt

att af Kongl. Maj:t anbefallda och pågående undersökningar rörande en i underdånighet ifrågasatt förändring af jernvägsliniens rigtning förbi

den så kallade Pankfjärden, ännu icke blifvit afslutade, hvadan jernvägs-
liniens sträckning och läge å denna del deraf, såsom beroende af de re-
sultat dessa undersökningar lemna, ännu icke äro bestämda eller af Kongl.
Maj:t i nåder fastställda.

Stockholm den 11 April 1867.

Carl G. Beijer.

Carl Cronstedt.

Härtill vill jag hafva äran lägga, att båda de föreslagna banorna
hafva 12,000 fot gemensam sträckning från Christinehamn, och det nu
tillgängliga anslag läser icke vara större, än att det åtgår till byggandet
af denna bandel, så att något uppehåll med arbetet icke vållas genom
ifrågasatta undersökningen. Och härmed tror jag mig hafva undanröjt de
skäl Stats-Utskottet begagnat för sitt slut, att omförmälda motionen icke
borde till någon åtgärd föranleda. För öfrigt läser det bero på hvars
och ens uppfattning af saken, huruvida de enklaste och sundaste stats-
ekonomiska grundsatser skola vilka för formen och om jemväl för uppe-
hållandet af formen skall omintetgöras all möjlighet att rätta ett möjligen
begånget misstag eller att ens få klart, huruvida ett misstag blifvit be-
gånget.

Jag öfvergår nu till frågan om vigten af noggranna undersökningar vid
jernvägsanläggningar och vill dervid först erinra Kammarens Herrar ledamöter
om, till hvilka förändrade meningar undersökningar å alternativa ban-
sträckningar föranledt. Så t. ex. begärde Kongl. Maj:t i nådig Proposition
den 16 November 1853, att till Kongl. Maj:ts disposition skulle ställas det
kapitalbelopp, som erfordrades "för anläggning af jernvägsstambanan från
Stockholm till Göteborg med afdrag af sträckningen mellan Köping och
Hult." Meningen var således, att stambanan skulle dragas norr om Mä-
laren, men sedan vidare undersökningar blifvit hållna, föreslog Kongl.
Maj:t i nådig Proposition den 28 November 1856, att Vestra stambanan
skulle dragas öfver Södertelje, Kathrineholm o. s. v. till Göteborg, såsom
ock skett.

Då Kongl. Maj:t uti sistnämnda nådiga Proposition föreslog Södra
stambanans dragande genom Lagaådalen, så, jemte det Rikets Ständer
anslogo medel för byggandet af jernväg från Lund till Finjasjön, hem-
ställde Rikets Ständer, att noggranna och fullständiga icke blott tekniska och
topografiska, utan äfven statistiska, landets industri och rörelse isynnerhet
omfattande undersökningar måtte anställas före blifvande vidare jernvägs-
byggnader.

Den gången skedde sådan undersökning och föranledde dertill, att
Södra stambanan blef dragen öfver Nässjö, oaktadt denna bansträckning
är 2 mil 17,900 fot längre, än den genom Lagaådalen och kostade
3,126,136 R:dr mer, än hvartill kostnaden för jernvägens dragande å
sednare hållet varit beräknad. Det vore önskligt, om vid jernvägsbygg-
nader här i landet tillginge såsom i andra länder, till upplysning hvarom
jag vill hafva äran åberopa det yttrande, som finnes antecknad i Preste-
Ståndets protokoll den 25 April 1860, fäldt af förre representanten för
Upsala universitet, numera en af ledamöterna i Konungens rådkammare
Han har yttrat: "Då en jernvägsanläggning i andra länder kommer i fråga,

undersökes marken af ingenjörer, och deras förslag till banans riktning underkastas derefter en flerfaldig pröfning och granskning. Dertill användas ledamöter af olika vetenskaps- och förvaltningsgrenar, hvilka pröfva förslaget på olika afdelningar, så att jernvägens nytta äfväges och bestämmes ej mindre i politiskt och militäriskt, än i industrielt hänseende. Så tillgår det t. ex. i Frankrike, i Österrike och i Preussen.“

Du nu Rikets Ständer år 1863 i underdånighet gjorde framställning om “förnyade undersökningar för utrönandet af lämpligaste sträckningen“ af Nordvestra stambanan, så äsyftades väl dermed ej blott tekniska och topografiska undersökningar, utan äfven att, såsom vid Södra stambanan skedde, undersökningen skulle afse statistiska förhållanden och hvad som anginge industri och rörelse i orten, men sådant har likväl icke skett å linien Norum-Nilsby. Angående trafikförhållandena å Carlstads-linien lär yttrande af Jernvägskommittéen vara afgifvet, men å en tid, då fråga icke ännu ens uppstått om jernvägens dragande genom det inre af Wermland, så att detta Utlåtande icke heller lemnar någon grundad ledning för frågans bedömande.

Under riksdagen hafva förts stora ord angående sparsamhet och hushållning, och orden hafva jemväl i flera fall förverkligats i handling, men jag frågar Eder, mine Herrar, om icke till en rätt sparsamhet och hushållning hörer, att, då fråga är om användandet af 10 till 12 millioner R:dr, noga bör tillses, att en så stor uppoffring å Statens sida varder använd på det mest ändamålsenliga sätt? Och då Staten åsamkar sig skuld, såsom det heter, för produktiva ändamål, så bör väl beräknas, huruvida detta ändamål — ökad produktivitet — genom medlens användande vinnes.

Hvad beträffar den trafik, som kan vara att påräkna å en jernväg öfver Norum-Nilsby, lär det i saknad af officiella uppgifter icke löna mödan att deröfver nu söka göra några beräkningar, men till någon ledning kan tjena, att, enligt tillförene vid frågans behandling meddelade upplysningar, den norra jernvägen skulle beröra eller i mer eller mindre mån tillskynda fördel åt 34 inom Wermland belägna jernbruk med tillverkning enligt Jernkontorets stämpelbok af 538,191 centner stångjern samt 24 hyttor eller masugnar med tillverkning af 561,507 centner tackjern. Från Filipstads bergslag upphemtas årligen öfver 2,000,000 centner malm, och det måste med säkerhet kunna antagas, att tackjernstillverkningen skulle betydligt ökas genom lättad kommunikation med de vesterut belägna koldistrikten. Enligt lemnad uppgift äro år 1863 förbi Forshaga fraktade 49,868 tolfter plankor. Längre uppåt Klarelfven är Degerfors beläget, och det är till denna, för Kammarens Herrar ledamöter säkerligen kända punkt, som en stambana enligt min uppfattning bör dragas, såsom utgörande medelpunkten för varutrafiken i det inre af Wermland.

Jag vill icke besvära Kammaren med vidare sifferuppgifter, men en omständighet kan jag likväl icke förbigå, den nemligen, att ehuru den norra linien ansetts blifva 1,150,000 R:dr dyrare än den södra, så har likväl Styrelsen för Statens jernvägsbyggnader velat finna bekräftadt, att Norum-Nilsby-linien komme att lemna en ökad bruttoinkomst af 173,000 R:dr, hvaraf åter kunde dragas en nettobehållning af 69,000 R:dr, som åtginge till ränta och amortering af den högre anläggningskostnaden;

detta allt likväl under förutsättning af en bibana från Filipstad till Norum. Det torde icke vara Kammarens Herrar ledamöter obekant, att behöriga undersökningar och kostnadsförslag för en sådan bibana varit uppgjorda och aktieteckning till belopp af 750,000 R:dr fullbordad, motsvarande en tredjedel af beräknade kostnaden. Man hyste jemväl den förhoppning, att till denna bana liksom till andra bibanan af Staten skulle erhållas nödig försträckning af öfriga två tredjedelar, men dels måtte man redan vid förra riksdagen hafva vädrat finansiella svårigheter, dels äfven hade misstro uppstått, att en eller annan bibana kunde honorera sina förbindelser till Staten, och dessa omständigheter i förening med den högre anläggningskostnaden af norra linien utgjorde måhända en af orsakerna till antagandet af den södra. Det är likväl att märka, att bibanan då var beräknad bredspårig eller af samma dimension som stambanan. En smalspårig bibana från Filipstad till Norum kan åstadkommas utan att anlita Staten om låneunderstöd och den skall endast medföra olägenheten af en omlastning vid Norum eller den punkt, der den sammanträffar med stambanan. Men ett annat förhållande har emellertid inträffat. Sedan stambanans sträckning blifvit bestämd att gå öfver Carlstad, äro undersökningar hållna och kostnadsförslag upprättade öfver en bibana från Filipstad-Nilsby och Pålsta, der den skulle sammanträffa med stambanan. Handlingarne härom hafva blifvit ingifna till Stats-Utskottets Riksgäldsafdelning jemte en skrift, hvaruti, såsom Utskottet säger, motionären närmare utvecklat skälen för sina uti motionen gjorda framställningar, men enligt hvad jag förnummit, hafva dessa handlingar varit Utskottet undanhållna. Jag vill derföre, utan att nu vidare uppehålla mig vid dessa handlingar, endast hänvisa till den karta, som blifvit för Kammarens ledamöter tillgänglig, och man skall genast fatta, att antagliga följderna af en sådan bibana blir, att största delen af trafiken kommer att dragas öfver Norge.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrkar jag afslag å Utskottets Utlåtande och bifall till Herr Wærns i ämnet afgifna reservation.

Herr Nils Andersson: Herr Myrtin har så väl gjort reda för mina åsikter i förevarande fråga, att det kunde vara för mig öfverflödigt att i ämnet mig yttra; men med afseende å det stora intresse jag har af denna frågas, för hela riket i allmänhet och för Wernland isynnerhet, lyckliga utgång, kan jag icke underlåta att till Herr Myrtins sakrika fördrag göra några smärre tillägg.

I likhet med Herr Myrtin kan jag ej gilla Utskottets uttalade skäl för sin hemställan, ty, enligt mitt förmenande åtminstone, har motionen fullt skäl för sig. Då den mångsidiga pröfning af ärendet, som Utskottet i sina motioner åberopat, har försiggått under förra riksdagen, veta vi något hvar, huru den tillgick. Jag vill fästa Kammarens ledamöters uppmärksamhet på följande omständigheter. Ifrågavarande motion är föranledd af förra Riksdagens beslut i fråga om Nordvestra stambanans riktning, äfvensom deraf, att alla underordnade auktoriteter, såsom Wernlands hushållningssällskap redan år 1858, Wernlands landsting, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Jernvägsbyggnads- och Trafik-styrelserna, äfvensom chefen för mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet Herr Major

Adelsköld, förordat den norra rigtningen. Under sådana förhållanden kan det ej annat än förefalla mig högst besynerligt, att Kongl. Maj:t kunnat framkomma med en sådan Proposition som vid sista riksdagen afläts till Ständerna, att nemligen banan skulle dragas öfver Carlstad, och detta oaktadt alla män af facket förordat den andra eller norra sträckningen. Vid afgörandet af frågan under sistförflutna riksdag utföll det sammanräknade röstantalet inom alla Stånden så, att 223 röster afgåfvos till förmån för den Kongl. Propositionen och 245 röster emot densamma. Vinsten för den norra sträckningen utgjorde således 22 röster. Det förstärkta Stats-Utskottet afgjorde emellertid frågan, sådan den nu hvilar. Det synes mig verkligen, som skulle Regeringen varit ytterst mån om att undvika en fullständig ekonomisk undersökning, hvad den norra sträckningen angår, ty, såsom banan nu är beslutad att framgå, är det min öfvertygelse, att det är till tillfredsställelse hvarken för jordbruks- eller bergsbruksintresset inom Wermland. En jernbana, som utgör en pulsåder för näringarnes befrämjande, bör verka derhän, att båda dessa hufvudnäringar, der så ske kan, gå hand i hand med hvarandra. Lider en af dessa till följd af bristande kommunikationsanstalter, så lida begge. Jag vill framdraga ett exempel på, huru en ort kan i största hast utveckla sig, derest nödiga kommunikationsanstalter derstädes komma till stånd. Då jernbanan skulle beslutas mellan Laxå och Christinehamn, uppstod tvist om, huruvida den borde dragas öfver slättlandet efter Wenern eller öfver Degerfors och Björneborgs jernbruk, men man kom slutligen till det kloka resultat, att den skulle läggas åt det håll, der man hade att vänta större godstrafik. Innan beslut blifvit fattadt, att banan skulle framgå öfver Degerfors, fanns der, enligt meddelad upplysning, blott en gammal smedja med 2 härdar, der 4,000 centner stångjern om året tillverkades. Genast derefter anlades ett större bruk af 6 härdar med 2 hammare, vid hvilka tillverkas 2,000 centner stångjern i veckan, en vällugn, en betydlig masugn samt ett bland de största valsverk i riket, som lärers kostat i anläggning öfver 100,000 R:dr. Hade icke denna kommunikationsväg blifvit anlagd, så hade sannolikt icke heller detta bruk kommit till den utvidgning, hvori det nu befinnes. Då nu härtill kommer, hvad ofvan antydt är, att icke någon utredning af opartiske män i afseende på de ekonomiska förhållandena egt rum, och då terrängen för jernbanans rigtning åt Norum blifvit mer än en gång undersökt, så torde Herr Myrtins motion hafva ganska goda skäl för sig. De uppgifter, som de stridande partierna hållit Representationen till handa rörande den ena eller andra sträckningens företråde i ena eller andra afseendet, torde få erkännas icke hafva utgjort någon fullt tillförlitlig grund för den viktiga frågans bedömande, isynnerhet för de Riksdagens ledamöter, som ej ega lokal-kännedom i Wermland. Hade en behörig undersökning af opartiske män egt rum, så är det min tanke, att så många stridiga meningar och svårigheter rörande bansträckningen aldrig uppstått.

Man anser det icke vara välbetänkt att söka åstadkomma någon ändring i förra Riksdagens beslut; men jag tror, att de största betänkligheter man dervid har att göra äro, huruvida den nya Representationen bör så binda sig vid formen, att den icke har frihet att pröfva och besluta i hvarje förekommande fråga. Enligt mitt förmenande begär man

icke någon missaktning mot den gamla Representationen, hvilken sjelf utdömt sig, derigenom att man söker rätta ett uppenbart misstag i en fråga, der det gäller ett företag för framtiden och som går ut på 11 à 12 millioner riksdalers kostnad. Det är angeläget, att vi se oss väl före, då fråga, är om anslag på flera millioner. Vi hafva redan förut flera gånger under våra jernvägsdebatter förhastat oss i våra beslut. Genom Vestra statsstambanans dragande söder om Mälaren ådrogo vi Staten måhända en förökad kostnad af 15 à 20 millioner. Hade icke denna vägsträckning kommit att ega rum, utan Vestra stambanan i stället dragits norr om Mälaren, så hade sammanbindningsbanan i Stockholm åtminstone icke kommit till stånd; i allt fall hade dermed icke, såsom nu skett, behöft påskyndas, innan man haft något att sammanbinda. Vi hafva ännu icke mera än 6 eller 7 mils jernväg norr om Stockholm, och för denna väglängd synes sammanbindningsbanan icke hafva varit behöflig. Vid 1863 års riksdag anslogs till denna sistnämnda bana 3,070,000 R:dr, hvaraf största delen redan är använd. Innan den blir färdig, torde den komma att kosta Staten minst 5 eller 6 millioner. Lika med Herr Myrtin anser jag, att man bör vara sparsam med Statens medel, och jag tror, att det hör till sparsamhet och hushållning, om man noga tillser, hvarest man bör nedlägga de millioner, som nu äro i fråga för Nordvestra banan, så att dessa blifva till bästa nytta både för Staten och den provins, som frågan närmast rör. Den ekonomiska undersökning, som i motionen är ifrågasatt, synes mig alltså hafva fullt skäl för sig och den bör föregå banans fullbordande. De medel, som äro besparade af förra Riksdagens anslag och de, som nu komma att beviljas, kunna emellertid och innan en sådan undersökning försiggätt, nedläggas på oomtvistade delar af banan, sådana som bandelen emellan Arvika och Frykerud, hvilken är omkring 4 mil lång, samt bank öfver sjön Wermelen äfvensom $\frac{1}{2}$ mil vid Christinehamn. Vill man forcera jernvägsarbetet, så kan man göra det på dessa ställen, och man förlorar således icke det ringaste i tid för banans fullbordande. Det vore högst illa, om en sådan trakt som Filipstads bergslag med sina rika malmberg icke blefve förhulpen till nödiga kommunikationer, och jag tror derföre, att man bör ställa så till, att vi kunna tillgodogöra oss de rikedomar, som finnas i våra berg, och det är otvifvelaktigt den bästa utvägen dertill, om man söker bereda bergsbruksidkarne lätthet att forsla sina alster. Vi veta, att vi hafva en stor statsskuld, hvilken vi än vidare måste öka. Söka vi ej ställa så till, att vi genom vår bergsbrukshandtering få medel till att betäcka denna, så komma vi i en svår klämna. Jernbanorna böra läggas så, att de, så vidt möjligt är, på en gång gagna jordbruket, bergsbruket och skogshushållningen, hvilka samtliga näringar behöfva lättade kommunikationer. Den bästa skogslagstiftningen är efter mitt förmenande den att ställa så till, att skogseffekterna komma i sådant värde, att hvarje skogsegare funne fördel vid att odla och vårda sin skog; vi skulle då icke behöfva tvista mycket om lagar för skogshushållningen i riket, och att säkrast vinna detta mål är onekligen genom förbättrade kommunikationer.

Jag skall inskränka mig till det nu anförda och och afbidar diskussionens fortgång. Emellertid instämmer jag med Herr Myrtin och yrkar

afslag å Stats-Utskottets föredragna Utlåtande samt bifall till Herr Wærns med fleres reservation.

Herr Olof Olsson: Det kan vara obehagligt för mig att uppträda i denna fråga, då jag här å ömse sidor om mig från Wermland har motståndare till min åsigt i frågan, och dertill är boende inom nordvestra delen af Wermland, nemligen inom Jösse härad, som sträcker sig till och efter Norska gränsen. Mången torde fördenskull anse, att jag på sätt och vis bör vara neutral i denna fråga, men jag kan likväl icke stillatigande låta denna punkt gå mig förbi, utan att gifva min åsigt till känna. Jag anser nemligen, att den ifrågavarande och redan bestämda jernvägssträckningen från Christinehamn öfver Carlstad till Arvika är för Wermland i sin helhet den fördelaktigaste och den kortaste, som der kan ifrågakomma, samt för hela riket den minst kostsamma. Då sådant redan är bevisadt och dertill kommer, att Kongl. Maj:t redan fastställt denna riktning af banan, samt arbetet redan för några veckor sedan blifvit påbörjadt emellan Christinehamn och Carlstad, är det så mycket mera orimligt begärdt, att några ytterligare undersökningar numera skola ifrågakomma. Dessutom finner jag det vara i högsta grad vådligt, att, om ock endast till någon del, förändra ett föregående Rikets Ständers beslut härutinnan, hvadan jag på det ifrigaste yrkar afslag på Herr Myrtins motion samt bifall till Stats-Utskottets Utlåtande i denna del.

Herr Otterström: Om förevarande fråga vore ny för denna riksdag och således stode öppen och oafgjord, samt om jag förut saknat tillfälle att för mig reda densamma för att komma till en egen öfvertygelse; så skulle jag möjligen af subjektiva skäl, sedan jag af hört de två föregående talarne i ämnet, förenat mig i deras mening; men jag tror att man i allmänhet icke bör låta leda sig af subjektiva skäl. För min del har jag objektiva grunder till stöd för den åsigt jag i denna sak hyser. Man säger, att motionen har till syfte att åstadkomma en mera tillförlitlig undersökning angående den norra eller Norums-linien; men redan vid förra riksdagen framlades en af Norums-partiet föranstaltad undersökning rörande denna linie, hvilken undersökning väl måste få anses fullt nöjaktig, såvida man icke skulle förutsätta, att Norums-partiet framkommit med en undersökning, som utvisade ett mindre gynnsamt resultat, än hvad som vore med verkliga förhållandet öfverensstämmande -- något som man svårigen kan antaga -- utan är jag fullt förvissad, att Norums-linien då framhölls i så fördelaktig dager som möjligt. Hvad emellertid alla vore ense om sistlidne Riksdag och som för mig utgjorde objektiva grunder för mitt omdöme i denna sak, voro följande förhållanden:

- 1:o) att Norums-linien var längre än Carlstads-linien;
- 2:o) att anläggningskostnaden för Norums-banan skulle blifva betydligt större än för Carlstads-linien;
- 3:o) att förvaltnings- och underhållskostnaden i en framtid äfven blefve betydligt större, om Norums-linien antoges; samt
- 4:o) att transitofrakten för varor, som forslades emellan Sverige och Norge, blefve betydligt dyrare än förut.

Man framhöll sistlidne riksdag och framhåller fortfarande den stora mängd af bergsbruks- och skogsprodukter, som i norra Wermland tillverkas, och är detta onekligen en sanning, men då man i sammanhang härmed gör beräkningar öfver den stora vinst, som genom frakter af dessa produkter å Norums-linien skulle uppstå för Staten, så utgår man från tvänne origtiga förutsättningar. För det första antager man nemligen, att alla dessa tunga varor af tackjern och skogseffekter m. m. skulle kastas på jernväg för att föras till Göteborg såsom utskeppningsort, men det är temligen klart, att detta icke kommer i fråga, utan att blott en del häraf forslas till Göteborg, ty antagandet att skogs- och jernverksegarne skulle kasta alla sina varor på jernväg till Göteborg förutsätter, att de i och med detsamma skulle förkasta sina ypperliga vattenkommunikationer, på hvilka de nedlagt så stora kostnader och som hafva sin ändpunkt i Carlstad. Den andra origtiga förutsättningen är att tro, det dessa varor skulle föras på den längre vägen till Göteborg i stället för på den vida kortare till Christiania, i hvilket sednare fall vinsten för den Svenska jernvägen blefve ganska obetydlig i jämförelse med den inkomst, som den Norska jernbanan komme att skörda på forslingen af dessa produkter.

Dessa voro för mig tillräckligt objektiva skäl att vid sista riksdagen bestämna mitt omdöme i frågan, och jag har sedan dess icke funnit skäl framlagda, som skulle kunna föranleda mig att nu öfvergå på en annan åsigt, helst då formela hinder lägga sig i vägen. Jag skulle i sanning anse det högst beklagligt, om de strider i detta ämne, som utkämpades sista Riksdagen, nu ånyo skulle uppdyka inom den nya Riksförsamlingen.

Herr Sköldberg: Då frågan om Nordvestra stambanans sträckning vid sednaste riksdag förevar, hade jag, såsom jag alltid haft, den öfvertygelsen, att Norums-linien egde företräde framför den sydligare sträckningen, med fästadt afseende på såväl hela rikets som provinsen Wermlands fördel. Detta mitt omdöme grundar sig på tolfårig erfarenhet och kännedom om lokalförhållandena, och min öfvertygelse har icke blifvit på något sätt rubbad sedan sednaste riksdag. Man har talat om vådan af att kullkasta ett af den föregående Representationen, af Rikets sista gången församlade Ständer, fattadt beslut, men obehaget häraf är ju icke gifvet, då, enligt Herr Myrtins motion och Herr Wærns reservation, endast förnyade undersökningar äro ifrågakända, och jag hemställer huruvida det kan vara välbetänkt att offra millioner på ett arbete, der hufvudfrågan befinner sig i det outredda skick som det närvarande? Af denna anledning yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och antagande af Herr Wærns reservation.

Herr L. D. Andersson: Jag måste nu, på samma sätt som då den ifrågavarande motionen till Utskottet remitterades, gifva till känna, det jag icke sedan förra riksdagen ändrat min åsigt i ämnet, ej heller att jag efter remissen verxlat öfvertygelse, och jag vågar påstå, att den värde motionären bort tänka sig något före, innan han för Riksdagen framlade en sådan motion, som endast uppeggar till tvister, som redan borde anses vara afslutade. Att nu vidare begära ytterligare undersökningars verkställande af Staten anser jag alldeles öfverflödigt, då under 1863

års riksdag Rikets Ständer beslutade, att en undersökning skulle försiggå, och man bör väl icke betvifla, att den blifvit väl samt af skicklige och tillförlitlige män verkställd. Den, som vid sistlidne riksdag deltog i frågans handläggning, fick nog erfara, att den då icke släpptes handläst, utan vändes på alla sidor, innan den genomgick riksdagsmachineriet, hvarför det nu torde vara öfverflödigt att vidare diskutera densamma. Då jag är boende i trakten af dessa båda omtvistade bansträckningar, torde väl äfven jag böra tillerkännas någon lokalkännedom, och jag är af denna anledning fullt öfvertygad derom, att bästa läget för banan är, att den sättes i förbindelse med staden Carlstad, hvilket otvifvelaktigt är det fördelaktigaste för både länet och hela riket. Jag vågar alltså nu till Kammarens Herrar ledamöter hemställa, huruvida det vore välbetänkt att nu rifva sönder ett af Rikets Ständer vid sednaste riksdag fattadt beslut; jag för min del tror det icke, så mycket mindre som beslutet redan vunnit Kongl. Maj:ts sanktion, och arbetet redan är påbörjadt mellan Carlstad och Christinehamn.

Jag yrkar alltså afslag å motionen och får på det aldram kraftigaste förorda bifall till nu föredragna punkt af Utlåtandet.

Herr Hierta: Om förevarande fråga varit af en mera allmän natur eller sådan, som flertalet af de saker, hvilka behandlas vid riksdagarne, så är jag viss om, att ett en gång af båda Statsmagterna fattadt beslut skolat respekteras, och jag hade då icke ansett mig behöfva spilla några ord på saken; men då man känner intressenas magt, så snart fråga är om jernvägar, och det vid de förra riksdagarne stundom förekommit, att enskilde ledamöter af Representationen icke haft annat mål för sin riksdagsmannaverksamhet än att arbeta för något visst dylikt intresse, samt man dessutom har sig bekant hvad som kan åstadkommas genom öfvertalning och förespeglingar om de stora fördelar, som äro förenade med en jernväg framför en annan, så anser jag det vara min skyldighet att taga Kammarens tålmod i anspråk en kort stund för att bemöta hvad de båda talare, hvilka här representera ett sådant intresse, nemligen Herrar Myrtin och Nils Andersson, i saken andragit. Dessa båda och särskildt Herr Myrtin hafva utgått från den, såsom det kan tyckas, helt oskyldiga önskan om anställande af nya undersökningar, så att, om ett misstag verkligen blifvit begånget genom ett föregående beslut, rättelse må kunna vinnas, i hvilket afseende Herr Myrtin jenväl föreslagit, att de för Nordvestra stambanan anslagna medel må användas endast på den del af bansträckningen, som är gemensam för båda de omtvistade linierna. Men såväl af Herr Wærns reservation som Herr Myrtins andraganden i saken framgår tydligt, att deras afsigt är att få uppläfdt Rikets Ständers på Kongl. Maj:ts Proposition i ämnet grundade beslut, samt få jernvägen dragen i norra linien.

De bland Kammarens Herrar ledamöter, hvilka såsom medlemmar af sista riksdagen deltog i de strider, som då genomkämpades, önska säkert, att dessa strider icke måtte återkomma. Endast för den händelse så talande och obestriddiga bevis kunde vid denna riksdag framläggas till stöd för deras åsigt, hvilka påstå att ett stort misstag blifvit begånget, att alla kunde inse sådant och derom blifva öfvertygade, kunde det möjligen för-

svaras

svaras att ånyo upprifva frågan, men för min enskilda del skulle jag likväl draga i betänkande att frågå ett af båda Statsmagterna en gång fattadt beslut. Än mindre kan detta komma i fråga nu, då något sådant misstag ingalunda blifvit ådagalagdt, utan endast sådana påståenden blifvit till förmån för det ena intresset framställda, som å den andra sidan blifvit bestridda och som måste presumeras vara vederlagda, då majoriteten af sednaste Ständer, efter vidlyftigare öfverläggningar än vid något annat tillfälle egt rum, bestämt sig för den ena rigtningen. Detta borde vara nog sagdt i frågan; men jag nödgas likväl gå in i besvarande af några af den ärade talarens lemnade uppgifter, som jag anser vilseledande. För att leda sig till det resultat, hvar till Herr Myrtin kommit, eller att det icke vore så vådligt att upprifva ett redan fattadt beslut, har han åberopat fyra, enligt hans uppgift, faktiska förhållanden, nemligen för det första Rikets Ständers underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om fastställande af ett jernvägssystem; men denna skrifvelse ådagalägger just motsatsen af hvad han ville bevisa, ty af deusamma framgår, att orsaken, hvarföre Ständerna icke ansågo lämpligt fatta bestämdt beslut i fråga om ett blifvande jernvägssystem, var just försigtigheten att genom fastställande på förhand ett sådant system eller af flera stambanors byggande i en viss rigtning möjligen begå ett misstag. För det andra talar han om ändringar i en gång fastställda befästningsplaner, men häremellan och beslut om en jernvägsbyggnad är dock en ganska stor skilnad, ty då nya uppfinningar i krigskonsten inträffat, hvilka gjort tillämnade eller påbörjade befästningsarbeten onyttiga, så måste en förändring blifva en följd deraf. Sådant är ej förhållandet med jernvägen. Vidare och för det tredje har Herr Myrtin anmärkt, att ehuru Kongl. Maj:t vid 1853 års riksdag framlade Proposition om Södra stambanans dragande norr om Mälaren, Kongl. Maj:t likväl ansåg sig oförhindrad att vid 1856 års riksdag föreslå banans dragande söder om Mälaren. En hvar vet huru denna förändring i åsigt hos Regeringen tillkom, det hör icke till de vackraste bladen i våra riksdagars historia; men i allt fall är härvid den väsendtliga skilnaden, att alls icke något beslut i den frågan blifvit fattadt, utan blott en förändring uti en föregående Regeringsproposition, som dessutom icke afsåg att vid samma riksdag afgöras. Men ehuru många sörjt äfven det beslut, hvarigenom rigtningen af den onämnda jernvägen blef dragen söder i stället för norr om Mälaren, så blef det likväl icke af någon ifrågasatt att deruti vinna ändring. Detsamma gäller äfven i fråga om det fjerde af honom åberopade förhållandet, eller den förändring i rigtningen af Södra stambanan, hvarigenom Kongl. Maj:t föreslog dess dragande åt Nässjö i stället för genom Lagaådalen, dervid, ehuru byggandet på den förändrade rigtningen icke hade vid 1862 års riksdag framskridit längre, än att beslutet kunnat med många millioners besparing omgöras, likväl ingen ifrågasatt sådant.

Det visar sig således, att de af honom åberopade prejudikater äro af noll och intet värde. Vidare har den förste talaren grundat sitt påstående derpå, att någon riktig undersökning angående den ena eller andra liniens företråde icke ännu blifvit verkställd, men jag ber i detta hänseende att få fästa uppmärksamheten derpå, att vid sistförflutna riksdagen Norumpartiet grundade sina påståenden just på den omständigheten att genom

fullständig undersökning skulle vara utredt, att Norums-linien egde ett stort företräde framför den södra linien, hvaremot under diskussionen ådagalades, att dessa uppgifter icke hvilade på verkliga förhållanden. Jag skulle, om så erfordrades, vara färdig ingå i detaljer till vederläggning af detta partis nu ånyo gjorda framställningar, men vill icke pröfva Kammarens tålmod; dock kan jag icke underlåta att nämna, att påståendet derom att norra banan skulle lemna en större inkomst, som således finge ersätta den större anläggningskostnaden, grundade sig hufvudsakligen på antagandet, att Vermlands jern- och skogseffekter skulle komma att på jernväg transporteras från Degerfors till Göteborg, i stället för att gå sjövägen, hvilket antagande åter stödde sig på ett halft löfte af Jernvägsstyrelsen, att frakten för transport af jern från Degerfors till Göteborg skulle uppgå till allenast ett öre per centner. Denna beräkning var grundad på en utredning, uppgjord vid en sammankomst i Örebro emellan åtskillige jernvägs-ingenjörer, men den hvilade tillika på antagandet deraf, att ett tåg af minst 20 full-lastade vagnar skulle för ändamålet användas på en längd af 20 mil hvarannan dag hela året om. Då nu likväl afståndet emellan Degerfors och Göteborg är 31 mil, så kan enhver inse omöjligheten, att ett sådant tåg kunde afgå ena dagen så lång väg och gå tillbaka andra dagen med afseende å den tid, som åtgår för lastning och lossning, och att således detta förslag icke kan verkställas utan ett behof af dubbel rörelsemateriel, hvilket måste göra frakten dyrare. Härtill kom, att en af norra banans förfäktare, Herr Direktören Gustaf Ekman, i en tryckt skrift sjelf erkände att, om landtransporten komme till stånd, nedsättning i transportkostnaden sjöledes utan tvifvel samtidigt komme att ske. Således visar sig beräkningen om den högre inkomst, norra banan jemförelsevis med den södra skulle lemna, hvila på alltför lösa grunder. Dessutom bör det ej lemnas ur sigte, hvad under sista riksdagen äfven anmärktes, att, om jernvägen skulle dragas öfver Norum och Degerfors, så är det ganska sannolikt och nästan visst, att största beloppet af trävaror från sistnämnda punkt och deromkring liggande sågverk, samt äfven jern från bruken i vestra Vermland skulle komma att gå till Christiania i stället för till Göteborg, i hvilken händelse den Svenska jernvägen skulle förlora hela den trafik, som nu beräknas på vägen söder om Degerfors, och finge nöja sig med trafiken å den korta delen af vägen vester om Degerfors och Norska gränsen. Beträffande åter den stora vinst, som skulle hemtas från de norrut belägna skogarne i Wermland, så är detta visserligen en mera omtvistad punkt, enär sakkunnige personer, såsom Bergmästaren Sjögren och Jägmästaren Norrby, i denna sak stått gent emot hvarandra med olika påståenden; men den sednare, som haft en mångårig anställning såsom skogsombetsman i Wermland, har på grund af en verkställd undersökning yttrat, att skogarne i vestra Wermland redan voro så medtagna, att de icke tälde vid någon vidare afverkning till afsalu åt andra håll. Slutligen har man åberopat utlåtanden från auktoriteter och myndigheter, såsom hushållningssällskapet, landstinget och Konungens Befallningshafvande, men härmed förhåller sig icke heller alldeles så helt, ty, om jag icke missminner mig allt för mycket, hade hushållningssällskapet afstyrkt den norra banan, och i landstinget uttalade sig för densamma en pluralitet med allenast två rösters öfvervigt. Det är sannt, att Konungens Befallningshafvandes utlåtande, ehuru temligen evasivt, dock varit till för-

mån för den norra banan; men härvid är dock att erinra, att den nya Landshöfdingen Herr Ekström, som afgaf detta yttrande, då hade varit i länet allenast en kort tid, men att deremot den förre landshöfdingen, Herr Oldewig, som under 40 års tid beklädt dels landssekreterare-, dels landshöfdinge-embetet i provinsen, på riddarhuset vid sista riksdagen uti ett utförligt och väl motiveradt anförande bestämdt och tydligt uttalade sig för den södra linien, hvilken han, på grund af den stora erfarenhet han egde om länets alla förhållanden, tillerkände företrädet framför norra linien, den han temligen otvetydigt förklarade vara ett önskningsmål allenast för ett enskildt intresse. Då frågan förekom till behandling inom Riks-Stånden, togos alla dessa förhållanden i ett vidlyftigt öfvervägande, och ehuru det då erkändes, att anledning icke vore att antaga, det södra linien skulle gifva ränta på anläggningskostnaden eller kunna påräkna en stor gods- trafik, så visades dock å andra sidan att, hvad anginge passageraretrafiken, den södra linien egde ett afgjort företräde framför den norra, emedan slättbygden, der den södra linien framgår, är bebodd af mera sjelfegande jordbrukare, hvaremot befolkningen kring den norra linien för det mesta består af torpare och landtbönder under bruken. Det uppgafs också då, liksom nu af Herr Myrtin, att 34 jernbruk och 24 hyttor skulle komma att mer eller mindre beröras af norra banan, men å andra sidan ådagalades, att detta förhållande egentligen kunde anses ega rum med allenast 5 å 6 jernbruk och några få hyttor, samt att en stor del af de verk, som blifvit uppgifna såsom egande fördel af jernvägen, hade lika lång väg till jernvägsstation som till sjökommunikation.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren, men hoppas att de fakta, jag nu framlagt, skola utgöra tillräcklig anledning för Kammaren att be- tvifla riktigheten af de förutsättningar, på hvilka Herr Myrtin grundat sitt försök att få upprifvet ett af båda Statsmagterna en gång fattadt beslut, — ett försök, som saknar sitt motstykke i den Svenska Representationens historia. Jag påminner mig med anledning af denna fråga hafva läst nå- gonstädes, att då, under de stora striderna i Danmark rörande Slesvigiska frågan, en talare inom Representationen fick uppbära förebräelser, der- före att de förslag han framlade, voro alltför djerfva och vådliga, samme talare härtill skulle hafva genmält: "Må så vara, men *dristigt vågadt är halft vunnnet*"; och det vill nästan synas mig, som skulle nu Norum-banans förfäktare egentligen tänkt detsamma, då de tilltrott sig sätta i fråga att göra om intet ett resultat, hvartill Statsmagterna kommit efter så många strider.

Herr Anders Jonsson: Med all aktning för hvars och ens öfver- tygelse, då den utgör grunden för hans handlingssätt, äfven då den icke öfverenstämmar med min, kan jag dock icke annat än ogilla tillkomsten af en motion, afsedd att upphäffa ett föregående, på lagligt sätt tillkommet, af Rikets sist församlade Ständer fattadt beslut i en fråga, som under de sed- nare tvenne riksdagarne varit så mycket omtvistad och skärskådad från alla sidor. Nordvestra stambanans hufvudändamål är ju ett rent politiskt, säger man, eller sammanbindningen af de båda brödrarikenas hufvudstäder, och utan ett dylikt ändamål hade, efter mitt förmenande, troligen ingen stambana i Wermland kommit i fråga, och vid sådant förhållande, påstår

man vidare, bör provinsen Wermlands intresse sättas först i andra rummet. Jag är icke alldeles af samma åsigt, ty jag tror att Wermlands sanna intresse sammanfaller med det allmänna i detta fall; men jag frågar: utgöra då åsigtarna af Norum-liniens förfäktare de enda, som uttala hvad som är för provinsen gagneligt? Jag svarar härpå ett bestämdt nej, ty de södra och vestra delarne af Wermland äro de, som med den talrikaste folkmängden äfven förena den bördigaste jorden och den högst drifna och längst utvecklade industriela verksamheten. Låt emellertid dessa delar gälla hvad de kunna mot öfriga trakter af provinsen, striden derom bör nu vara utkömpad å båda sidor, och jag vill icke bidraga till återupplifvande af denna strid. De egna intressena måste öfvergifvas för respekterande af ett redan fattadt beslut, och då jag hyser den öfvertygelsen, att bergslagen, i hvilket fall som helst, alltid måste bygga sig en egen jernbana, samt jag icke förändrat min åsigt i ämnet sedan sednaste riksdag, så godkänner jag för min del Utskottets afstyrkande af Herr Myrtins ifrågavarande motion.

Herr Svensén: Då jag biträdt den reservation, som åtföljer Utlåtandet, så må det tillåtas mig att med några ord redogöra för anledningen härtill. Vid förra riksdagen tillhörde jag den afdelningen af Stats-Utskottet, som hade utredningen af denna fråga sig anförtrodd, och som efter densammas grundliga pröfning tillstyrkte den nordliga rigtningen, såsom jag tror på fullkomligt goda och rigtiga grunder. Icke någon fråga, som af Representationen blifvit behandlad, har, såvidt jag känner, genomgått sådana stadier som denna; alla auktoriteter äfvensom kommunerna, hvilkas fördel frågan gällde, voro ense om den nordliga rigtningen af banan, och likväl kommer Regeringen och säger: nej! detta duger ej; banan måste gå en annan väg! Detta har föranledt mig att, så noggrannt det varit mig möjligt, skaffa mig del af resultatet af de redan gjorda undersökningarne, och jag erkänner upprigtigt, det jag aldrig varit så lifligt öfvertygad, som just i denna fråga, om nödvändigheten af att draga jernvägarne, så vidt möjligt är, inne i landet, aflägsat från segelleder, såvida nemligen meningen är att de skola göra någon nytta. Att lägga denna bana utmed Wenerns strand skulle visserligen bereda trefnad och nöje för lustresande, men icke lärer industrien vinna derpå, och det är just denna som behöfver en dylik kommunikationslinje inuti landet, och jag tager mig friheten blott erinra Eder, mine Herrar! i detta hänseende, att Wermland frambringar ungefär en fjerdedel af all vår malm och allt vårt jern, förutom dess rikedom på skogsprodukter m. m.

Man har sagt, att formela betänkligheter skulle möta för att afhålla oss att upprifva ett föregående af Rikets Ständer fattadt beslut, helst detta redan är af Regeringen fastställt, och arbetet redan är å den beslutade banan påbörjad. Jag får öppet förklara, det jag icke kan gilla en dylik åsigt; ty om jag, t. ex. i min enskilda hushållning, fattat ett förhastadt beslut men finner mitt misstag, så drager jag naturligtvis icke det ringaste i betänkande att rätta detsamma, och jag vill tro, att detta äfven bör gälla för den allmänna hushållningen vid Landhafvandet af Statens affärer. Här är fråga om användande af 13 å 14,000,000 R:dr, och vi må noga betänka, hvarest de till landets sanna fördel böra nedläggas, så att de icke,

såsom t. ex. här i Stockholm skett, i bokstaflig mening rent af kastas i sjön.

Jag tager mig dessutom friheten erinra, att den ärade reservanten ingenting positivt begärt, utan blott framhållit nyttan af en opartisk utredning och undersökning af sakförhållandena, ty en dylik utredning af de ekonomiska fördelar norra sträckningen erbjuder har aldrig egt rum, och hvad en talare derom ordat, lärer således icke vara enligt med sanna förhållandet. En dylik utredning är dock af stor vigt för frågans bedömande, och jag har trott, att alla bör vederfaras lika rätt; men sådant har hittills icke skett i denna fråga, ty väl är den södra sträckningen grundligen undersökt 2 å 3 gånger, men den norra blott en gång, vintertiden, då djup snö betäcker marken, och under sådant förhållande lärer väl undersökningen icke kunna blifva särdeles hvarken grundlig eller tillförlitlig. Ingeniörer, förtrogne med utförandet af dessa arbeten, hafva dock sagt mig, att den norra bansträckningen kanske icke förorsakar större kostnad än den södra, och att längden af densamma, efter noggrannare beräkningar, sannolikt kan komma att icke obetydligt förminskas. Då de härmed sammanhängande omständigheterna emellertid blifvit på ett särdeles klart och fullständigt sätt utredda af första talaren, så har jag icke något vidare att tillägga än det, att jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Wærns Utlåtandet bifogade reservation.

Herr Friherre von Schulzenheim: Om den fråga, som nu återigen uppdyker, endast och allenast afsåg, att, genom vidblifvande af det förra beslutet, bibehålla en vacker konsekvens af flera föregående riksdagars åtgöranden i dylika frågor, så skulle jag mindre fästa mig vid densamma, men för mig har den antagit den betydelse, att det nu gäller, huruvida vi nu skola fatta ett beslut, som gäller för alla tider, och som sedermera icke kan ändras. Man säger visserligen, att den äfven vid sista riksdagen afgjordes, och att vi böra fasthålla detta beslut, äfven om det skulle visa sig vara origtigt eller behöfva ändras; men jag ber att få påpeka, att ett dylikt misstag, i fall det är begånget, kommer att medföra olyckliga följder i århundraden, och att provinsen i alla tider kommer deraf att lida det största men. Är det då klokt, är det rätt att säga nej till en förnyad undersökning, i fall alla dessa olägenheter, alla dessa olyckor kunna undvikas genom en sådan? Om frågan gällde en angelägenhet för stunden, då vore den i det hela en obetydlighet, men då den nu, såsom jag nyss hade äran påpeka, kommer att sträcka sina verkningar hundraåtals år in i framtiden, tror jag, att vi böra betänka oss två gånger, innan ett så vigtigt beslut fattas.

Hufvudskälet, som vid förra riksdagen anfördes för banans dragande den sydligare linien åt Carlstad, var, att denna sträckning var 7,860 fot kortare än den norra öfver Norum, äfvensom att den skulle i anläggningskostnad erfordra 1,150,000 R:dr mindre än denna. Hvad nu väglängden till en början beträffar, så erbjuder den södra linien den ståtliga vinsten i tid af hela 3 minuter på en resa mellan Stockholm och Christiania, och hvad angår besparingen af anläggningskostnaden, så tror jag nästan att denna kommer att reduceras till en obetydlighet eller rent af bortfalla, då man vid en förnyad undersökning påträffat sanker trakter, hvilka man förut

icke tagit i beräkning, och i fall dessa måste, såsom troligt är, kringgås och vägen läggas längre norrut, så torde sådant icke aflöpa utan betydligt förökade utgifter mot hvad man förut beräknat. Således torde dessa båda hufvudskäl för det förra beslutet nu hafva förlorat en stor del af sin vikt och betydelse.

En sak, som jag deremot anser lägga en betydlig vikt i vågskålen till förmån för den norra sträckningen, är det förbiseende af bergslagens intresse, som hittills vid våra jernvägsbyggnader egt rum. Dennas rätt och bästa kan icke allt fortfarande få på detta sätt försummas; någon gång måste man börja fästa billigt afseende på dess behof, och ju förr detta sker, desto mer inbesparar man för framtiden, och desto klokare handlar man i det allmännas intresse. Sannolikt framkomma här snart nog förslag om upplåning af 30 à 40,000,000 R:dr för jernvägsarbetenas fortsättning, och då kan det vara nyttigt att hafva genom fullständiga undersökningar förvisat sig om de lämpligaste sträckningarne för båda de banor, som äro färdigbyggda och dem, som kunna till utförande föreslås, och bland de förra icke minst för den som nu är i fråga. Bonde-Ståndet — med den kloka förtänksamhet, hvarmed detta Stånd ofta nog vid våra riksdagar framstått — var det enda, som vid sistförflutna riksdag, med 70 röster mot 26, anhöll, att Kongl. Maj:t ville låta genom Jernvägsbyggnads- och Trafikstyrelserna närmare undersöka och utreda de tekniska förhållandena på Norum-Nilsby-banan och de ekonomiska fördelarne med afseende å hvardera af de båda bansträckningarne, på det icke något misstag måtte kunna i detta fall begås. Nu hafva vi ett yttersta och sista tillfälle att göra denna mening gällande, och jag tvekar alltså icke att förorda antagande af Herr Wærns motion om ny undersökning, på det icke följderna af ett misstag måtte blifva för alla tider kvarstående, såsom ett sorgligt bevis på bristande sorgfällighet hos Representationen vid handläggningen af ett ärende af den stora vikt som det nu föreliggande.

Herr Chenon: Då jag ej kan inse vådan af att söka ändring af ett riksdagsbeslut i en fråga som denna, vid förra riksdagen afgjord med en majoritet, som ej kan anses vara landets starkt uttalade mening, och då jag, som är född Carlstadsbo och som tillbragt största delen af mitt lif i Wermland, nu ej tillhör denna provins och således, utan allt eget intresse, kan ställa mig utanför alla partier, och endast med stöd af min kännedom om provinsen kan bilda min öfvertygelse om företrädet af ena eller andra bansträckningen, skall jag, såsom representant af det allmännas, ej det enskildas intresse, ej tveka att uppfylla min pligt, och det gör jag, i det jag härmed, i frågans outhärliga skick, varmt förordar Herr Wærns reservation, på det en ny undersökning af alternativlinien måtte komma till stånd, medan det ännu kan ske. — Må vi derföre väl komma ihåg, mine Herrar! att här är fråga om att *väl* använda millioner. — Ense derom är det vår oafvisliga pligt att bifalla nödiga undersökningar, för att vinna detta ändamål.

Herr Harald Ericsson: För första gången i min lefnad tror jag mig med skäl kunna klaga öfver, att jag icke blifvit en formernas man, ty jag skulle då, i likhet med flere föregående talare, hafva haft ganska lätt

att afgifva mitt votum, men på samma gång lyckönskar jag mig att icke hafva deltagit i den fyrdelade Representationens beslut i nu förevarande ämne. Jag anser mig nemligen derigenom så mycket mer förhindrad att i frågan yttra mig fullt oberoende af föregående omständigheter. Jag anser i allmänhet, att formela skäl måste gifva vika för sådana, som äro grundade på sak. Då flere talare anse, att Herr Myrtins motion åsyftar ett upprifvande af sistlidne Riksdags beslut, hvilket jag för min del icke heller vill bestrida, så får jag förklara, att jag långt hellre inför efterverlden åtager mig ansvaret för upprifvandet af ett riksdags-beslut än det ännu tyngre, att jag, den stund det stått i min magt att bidraga till ett för fäderneslandet båtande beslut, af fruktan att såra en form, som jag dock i denna fråga icke finner det ringaste bindande, fegt dragit mig tillbaka. På grund af dessa åsigtter får jag derföre uppmana en hvar, som icke finner sig bestämdt bunden af formela skäl, att noga betänka och öfverväga, innan han med sin röst bidrager att afskära sig tillfalle att vid nästa riksdag fatta ett för fosterlandets utveckling båtande beslut. — Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Anders Andersson från Wermlands län: Då Herr Hierta på ett synnerligen redigt och klart sätt framhållit allt hvad med denna fråga står i gemenskap, och då derigenom fullständigt blivit ådagalagd hvad man å andra sidan anfört såsom skäl för att upprifva det förra beslutet, så vill jag, för att icke onödigtvis upptaga Kammarrens tid, åtnöja mig med att helt och hållet instämma med honom.

Herr Nils Andersson: Med anledning af Herr Hiertas anförande anhåller jag att, till bemötande af detsamma, under några minuter få taga Kammarrens uppmärksamhet i anspråk.

Till en början säger Herr Hierta, det somlige riksdagsmän synas hafva för afsigt att endast utöfva ensidiga intressen och öfvertala andra att gå deras ärenden. En sådan beskylning anser jag i högsta grad ogrammlaga och obehörig på detta rum. Hvarifrån Herr Hierta hemtat grund för denna sin mening kan jag naturligtvis icke veta, om icke från sin egen rika erfarenhet i riksdagsmannavärf; emellertid vågar jag påstå, att Herr Hierta åtminstone icke af mig kan taga något exempel härpå; ty jag låter alldeles icke öfvertala mig till något som strider mot min övertygelse, lika litet som jag hyllar några enskilda intressen, då fråga är om det allmännas fördel, och icke heller söker jag att vilseföra någon annan. Vidare säger Herr Hierta att af motionen synes, det meningens är att upprifva föregående Riksdags beslut; häri kan han visserligen till någon del hafva rätt, om han så vill, men betraktar man motionen, så skall man finna, att den går icke fullt så långt, utan afser endast en undersökning för att tillse, huruvida icke ett misstag är begånget, som behöfver ändras, och endast i detta fall kommer, såsom jag förmodar, det förra beslutet att upprifvas. Ytterligare anför Herr Hierta, att redan vid sednaste riksdag tillräckliga upplysningar af Norum-liniens förfäktare ingåfvos rörande fördelarne af denna bana; ja visserligen anskaffades uppgifter, för så vitt tillfället medgaf, tjänande till upplysning i ämnet, men att dessa, såsom ej tillkomna genom behörig undersökning, icke voro tillräckliga, synes deraf,

att de ej gillades af pluraliteten inom Stånden och förstärkta Utskottet, och därför är all anledning att söka åstadkomma sådana, som kunna bestämdt grundlägga ett för landet nyttigt beslut. Herr Hierta påstår ock att jag misstagit mig, då jag förklarar, att Wermländska hushållningssällskapet uttalat sig för Norums-linien redan år 1858, men jag kan försäkra honom, att detta icke är något misstag från min sida, och jag vet det så mycket säkrare, som jag sjelf deltog i hushållningssällskapet's förhandlingar, då ärendet förevar; för öfrigt kan jag med protokollsutdrag styrka min uppgift härutinnan, i fall Herr Hierta sådant önskar. Vidare säger Herr Hierta, att landstingets beslut fattades med en pluralitet af 2 röster. Återigen ett af hans misstag; vid omröstningen stadnade 34 röster mot 28, således var pluraliteten 6, icke 2 röster. Ytterligare synes Herr Hierta icke vilja tillmäta Konungens Befallningshafvandes yttrande i frågan något vitsord, af det besynnerliga skäl att Landshöfding Ekström var så nykommen till länet när yttrandet afgafs. Jag medgifver visserligen, att Herr Landshöfdingen då icke särdeles länge skött embetet, men jag tror mig kunna försäkra, att denne embetsman icke undertecknar ett offentligt eller officiellt utlåtande, innan han i grund och botten satt sig in i den sak, hvarom fråga är. Slutligen utbrister Herr Hierta i ett gammalt ordspråk, som han kallar, att "dristigt vågadt är hälften vunnet", och tror sig derigenom säkerligen hafva i icke ringa mån förtagit verkan af de påstående, som från vår sida anförts; jag vet nu icke huruvida detta egentligen rör mig eller motionären, men, då jag nu hört, att den sistnämnde begärt ordet, så öfverlemnar jag åt honom att lemna svar härpå. Medan jag har ordet, torde det äfven tillåtas mig att besvara ett par utaf mina grannar, som yttrat sig i en rigtning, motsatt min uppfattning af frågan. Den närmaste till höger har påmint, att arbetena mellan Christinehamn och Carlstad redan äro påbörjade; denna uppgift måste vara sanningslös, emedan det af Herr Myrtin här upplästa, af chefen för Statens jernvägsbyggnader Herr Öfverste Beijer förliden gårdag afgifna, officiella intyg gifver vid handen, att några arbeten ej ännu äro påbörjade på uppgifna bansträckning, hvilken icke ens, enligt samma intyg, är fullständigt utstakad och fastställd; och till detta faktum sätter jag åtminstone mera lit än till Herr Olof Olsons från lösa rykten hemtade uppgift. Herr Otterström säger, att Wermländingarnes mening synes vara att bortkasta alla sina ypperliga vattenvägar till Carlstad, men jag vill upplysa honom derom, att det finnes icke mer än en sådan från det inre af landet, som leder till Carlstad, och det är nemligen Klarelfven. I öfrigt tror jag nog att våra vattenkommunikationer inom provinsen komma att fortfarande liksom hittills begagnas, så ofta man dervid kan finna någon fördel. Vidare har min granne till vänster, nemligen Herr Anders Jonsson, yttrat att, i hvilket fall som helst, bergslagen alltid måtte bygga sig en egen bibana till stambanan; jag tror det ock, men man bör betänka hvilken ofantlig skilnad det blir på kostnaden härför, om stambanan nu drages i nordlig rigtning så nära bergslagstrakten som möjligt, mot om den kommer att släpa sig fram utefter sjökusten, på de sankt och sumpiga stränderna af Wenern.

Jag slutar nu med en anhållan att få lägga de ärade ledamöterna af denna Kammare varmt på hjertat angelägenheten deraf, att i denna viktiga fråga, der det gäller ett så dyrbart företag, som på framtiden kom-

mer att utöfva ett oberäkneligt inflytande, att, säger jag, lägga denna pulsåder för ett vaknande näringslif och en kommande industriel förkofran så, att den blifver till gagn och nytta icke allenast för landet i allmänhet utan ock för den provins den kommer att genomlöpa.

Herr Witt: Då man här sagt, att den väckta frågan endast af formela skäl bör afslås, så får jag för min del erkänna, det jag, icke allenast af denna orsak, utan äfven på den grund, att saken i sig sjelf är så utredd, att den omöjligen kan vinna bättre utredning, finner att motionen bör afslås. Man kan väl icke med skäl påstå, att någon jernvägsfråga inom vårt land någonsin blifvit så väl bearbetad från alla håll som just denna, ty hvar och en, som deltog i förra Riksdagens arbeten, påminner sig utan tvifvel den massa af upplysningar, som från alla håll och kanter framkommo, merendels under form af broschyrer och små böcker, så att hvarje riksdagsman hade snart sagt en liten boksamling bara i detta ämne. Frågan blef då så utredd, att hvar och en, med något omdöme i dessa frågor, måste medgifva, att de upplysningar som här i dag vankats äro särdeles ofullständiga, mot dem som förut blifvit meddelade. Då jag bor på en trakt, som är långt från den, der denna jernväg kommer att gå fram, så kan det väl förutsättas, att jag i denna fråga är opartisk och ointresserad, och vid sådant förhållande får jag, just på samma skäl som jag förut sett åberopade för Herr Myrtins motion, anhålla att densamma måtte förkastas och Utskottets hemställan bifallas.

Herr Myrtin: Sedan nu Herr Nils Andersson redan till besvarande upptagit och vederlagt de många misstagen af Herr Hierta, så har jag icke något vidare att dervid tillägga, än att jag, beträffande just sista klämman af hans yttrande, eller "att dristigt vågadt är halft vunnet", icke begriper, huru det kan vara något så särdeles dristigt vågadt att begära upplysningar i ett ämne, der millioner stå på spel att bortkastas utan motsvarande nytta; menar han åter dermed att dylika upplysningar måste meddelas, blott derföre att saken ännu en gång kommit på tal, och att detta djupt vågade steg således skulle få önskad framgång, så hoppas jag deruti få instämma med honom. Herr Hierta nämnde äfven, att dylika uppgifter om norra sträckningen redan blifvit lemnade; detta är nog sannt, och dessa uppgifter äro äfven fullt tillförlitliga, men de sakna en vigtig egenskap, och den är, att de icke äro officiela, och just för att förskaffa dem denna prägel af obestriddighet har jag väckt motion i ämnet, hvaregenom skulle omintetgöras den af anhängarne till Carlstads-linien använda method att från den negativa ståndpunkten endast bestrida rigtigheten af motsidans uppgifter. Herr Hierta har vidare åberopat en hel mängd uppgifter af en skogstjensteman, en Öfverjägare Norrby, men jag hemställer huruvida den, som på några månader hinner undersöka 3 till 4,000,000 kvadratrefvar skog, och deröfver meddelar så minutiöst utlåtande, att han bestämdt uppgifver huru mycket afverkningen öfverstiger årliga återväxten, kan ega fullt vitsord, eller hans utsaga förtjena det afseende en officiel uppgift bör ega. Jag fortsätter samma yrkande, som då jag förra gången hade ordet, och anhåller om proposition derå.

Herr Hedlund: Jag drager så mycket mindre i betänkande att förorda bifall till Herr Wærns reservation, eller att Riksdagen, i enlighet med Herr Myrtins motion, måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om undersökningars anställande för att få utrönt, hvilkendera af de båda linierna är för landet den fördelaktigaste, som denna fråga på det väsendtligaste berör hela det stora intresset hos hjertat af Wermland. Långt ifrån att såsom några antydt, finna en olycka deruti, att genom Nordvestra stambanans dragande öfver Nilsby en del af Wermlands varu- trafik skulle gå till Christiania, anser jag tvärtom att detta skulle blifva en häfstång för Wermlands höjande. En väl behöflig konkurrens med Göteborg skulle derigenom uppkomma till stor fördel för de Wermländska producenterne, och en ökad produktion skulle otvivelaktigt uppstå äfven inom det område, som har sitt aflopp åt Svenska sidan. Nu är icke fråga om att upprifva ett redan fattadt beslut. Det är fråga om en tidsvinst, om att möjligen kunna få en rättelse i ett beslut, som innebär väl icke en olycka, men en förlust för provinsen. Jag yrkar bifall till Herr Wærns reservation.

Herr Rosenberg: Det skulle sannerligen vara ganska illa, om man nu skulle lyckas att göra denna sak till en partifråga, såsom den var vid förra riksdagen. Jag har under nämnde riksdag varit för Carlstads-linien, och jag vidblifver denna åsigt. Man kan väl hafva en berättigad öfvertygelse, fastän man icke delar den med en annan. Jag medgifver likväl att det i denna fråga icke var så lätt att komma till en öfvertygelse, ty visst är det en sanning, att den ena plenidagen kom en skrift, att Carlstads-linien var bäst, den andra att Norum-linien var den förmånligaste. Hvad jag fästade mig vid, var, att om man var verkligen vid Norum-linien fästade stora förhoppningar, hade man nog äfven, om ock på egen bekostnad, dragit försorg om noggrannare undersökningars anställande, än de som skedde på snöig mark och med föga omsorg. Skall man på detta sätt leka med undersökningar? Om man nu bifaller Herr Myrtins motion, framkomma vid nästa riksdag samma manövrer som vid förra riksdagen. Skulle Norum-linien slutligen segra, blefve första följden nödvändigheten af bibanor till Carlstad och Philipstad. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Uhr: Jag ämnar rösta för Herr Wærns reservation, och jag har blott velat tillkännagifva detta, på det att man må veta hvar man har hvarandra.

Med Herr Uhr instämde Herr *Hedengren*.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Med anledning af de derunder gjorda yrkanden framställde Herr Talmannen proposition dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på bifall till Herr Wærns vid utlåtandet fogade reservation. Begge dessa propositioner besvarades med ja och nej, och då derjemte begärdes votering, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet, med anledning, af Herr A. M. Myrtins motion, hemställt främst å sidan 8 af Utskottets Utlåtande N:o 61,

besvaras med ja, mot ja och nej, mot nej och bifall till reservation, besvaras med nej.

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutat i öfverensstämmelse med Herr C. F. Wærns vid Utlåtandet fogade reservation.

Om röstningen utföll med 95 ja emot 76 nej; i följd hvaraf Kammarren bifallit hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt.

Med anledning af detta beslut begärdes ordet af Herr Nils Andersson, hvilken yttrade:

Dernäst förekom *Utskottets hemställan sidan 8*, derom att de medel, hvilka vid denna riksdag varda för jernvägsbyggnader beviljade, måtte användas uteslutande för fortsättande af Nordvestra stambanan.

Härvid yttrade

Herr A. A. Anderson: Stats-Utskottet har, hvad den nu föredragna punkten äfven noggrannt gifver vid handen, egnat hela sin uppmärksamhet och hela sin välvilja odeladt åt Nordvestra stambanan. Öfriga stambanor, som blifvit påbörjade men icke fullbordade, tyckes Utskottet deremot hafva lemnat aldeles å sido. Jag vill visserligen icke säga så mycket derom, att Utskottet hufvudsakligen fäst sig vid Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om Nordvestra stambanan, deri Kongl. Maj:t framhöll vigten af denna bana i politiskt och militäriskt afseende, emedan den leder till Norge. Detta är en sanning, som jag tror, att ingen vill eller kan bestrida. Men detta medgifvet, torde icke heller kunna med fog förnekas, att äfven den Norra och Östra stambanan äro båda af stor betydelse för landets utveckling. Detta förhållande synes ock bestyrkas af det nit och den ifver, hvarmed dessa banor framhållits af vederbörande landsting, såväl från norr som öster; och för min del hade jag förden skull föreställt mig, att åtminstone dessa banor skulle blifva hugnade med något anslag till jernvägsarbetets fullbordande. Jag hade trott, att äfven med jemförelsevis begränsade tillgångar rättvisa skulle kunna skipas, om man t. ex. antog, att Nordvestra stambanan i afseende å anslag tillerkändes samma företräde som de båda öfriga banorna tillsammans, och att följaktligen Stats-Utskottet hade bort föreslå, att Nordvestra stambanan, såsom varande af större betydelse, skulle tilldelas 50 procent af de medel, som må blifva för ändamålet tillgängliga under instundande statsregeringsperiod, att den Norra stambanan skulle erhålla 25 procent af detta belopp, och Östra stambanan återstoden med jemväl 25 procent. Jag är öfvertygad, att ett sådant beslut, hvarigenom äfven Norra stambanan och den Östra finge sin beskärda del af anslagsmedlen, vore med en klok statshushållning förenligt, ty landets förkofran måste tillgodoses, om det skall kunna bestrida de stegrade utgifterna och otvifvelaktigt skulle från dessa provinser icke ringa bidrag erhållas till hjälp att betala skulderna.

Med anledning af hvad jag sålunda anfört lägger jag på Kammarrens hjerta, att något afseende må fästas å dessa tvenne banor, och hos Herr Talmannen anhåller jag om proposition derå, att af de medel, hvilka vid denna riksdag kunna varda till jernvägsanläggningar anvisade, 50 procent

beviljas till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan, 25 procent för samma ändamål till Norra stambanan samt 25 procent till den Östra.

Herr B o v i n: Då jag väckt motion om anslag till norra stambanans fortsättande, och då genom bifall till den punkt, som nu är föredragen, så väl den motion, jag framställt, som ock öfriga motioner blifvit afslagna, ber jag att i ämnet få yttra några ord.

Frågan om denna jernväg har stått på dagordningen nästan lika länge som alla våra jernvägar eller från jernvägsarbetets början, och har vid föregående riksdagar denna jernvägsanläggning tillvunnit sig det afseende, att anslag dertill beviljats af tvenne Ständ och blifvit i förstärkt Utskott afgjort, ehuru frågan der fallit med få rösters öfvervigt. Detta har utgjort en anledning för mig att nu hålla frågan vid lif. Det må icke väcka någon förundran, att den stora del af riket, som här afses, Westmanland, Dalarne och Norrland, vill komma i åtnjutande af en del af de förmåner, som under en lång tid varit beskärda öfriga delar af riket. Då man besinnar, af hvilken vigt underlättade kommunikationer äro för att se till godo näringslivet och den industri, som kan finnas i dess bygder, bör det icke förefalla underligt, att de orter, om hvilka jag talar, med ett visst vemod sett tillbaka på de anslag, som redan blifvit till jernvägsanläggningar beviljade, då intet deraf kommit dem till del och de finna, huru litet de hafva att vänta för framtiden.

I öfrigt instämmer jag med den föregående talaren deri, att, ehuru jag icke vill förneka befogenheten af de skäl, som tala för ett kraftigt fortsättande af den Nordvestra stambanan, jag dock icke kan anse, att denna bana har ett så afgjort företräde, att den skall vid *en* riksdag medtaga *alla* medel, så att ingen del återstår för andra banor, som kunna vara lika berättigade. Vid sådant förhållande förenar jag mig i yrkandet, att af de medel, som till jernvägsanläggningar må vid denna riksdag blifva beviljade, 25 procent anvisas till fortsättning af Östra stambanan och samma belopp för den Norra stambanans fortsättande i den rigtning min motion afser.

Herr Grefve Posse: Det torde väl icke kunna bestridas, att det vore särdeles fördelaktigt, om tillgångarne medgäfvé anvisande af erforderliga medel till fullbordande af de jernbanesträckningar, som redan blifvit påbörjade. Tyvärr läser saken likväl icke ställa sig så. Det har visat sig, att det vore nödvändigt att vidtaga någon inskränkning i det forceerade arbetssätt, som hittills begagnats. Mycket torde kunna anföras till stöd för en sådan uppfattning. Då således Stats-Utskottet endast föreslagit ett mindre belopp för stambanarbetet under instundande statsregleringsperiod, tror jag, att Stats-Utskottet väl förfarit, då Utskottet hemställt, att alla disponibla medel borde användas till *Nordvestra* stambanan, för hvars skyndsamma utförande så många skäl tala.

Jag förmodar, att jag icke behöfver upptaga Kammararens tid längre i denna fråga. Jag inskränker mig derföre att tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr J. G. Johansson: Jag har endast velat tillkännagifva, att på de skäl, Herr Bovin anfört, jag instämmer i hans amendement.

Herr Östman: Om Statens tillgångar vore rikligen försedda, skulle jag, för min del, vilja förorda, att jemväl andra stambanor än den så kallade Nordvestra stambanan och företrädesvis den Norra hugnades med anslag. Men med afseende å de inskränkta medel, hvaröfver Statsverket har att förfoga, tror jag, att man bör stadna vid Stats-Utskottets tillstyrkande, så att det anslag, som må blifva tillgängligt, anvisas till fortsättande af Nordvestra stambanan, hvars färdigbyggande i allt fall blifvit beslutadt.

På dessa grunder yrkar jag bifall till Stats-Utskottets framställning i denna del.

Öfverläggningen var slutad; och förevarande hemställan bifölls. Mot detta beslut anmälde Herr Åstrand sin reservation.

I anledning af *Utskottets nästa yttrande jemväl å sid. 8* rörande enskilde motionärers framställningar om anslag eller lån för jernvägsanläggningar, yttrade

Herr Harald Ericsson: Jag har varit tveksam, om jag skulle uppträda efter de insinuationer, som vid ett föregående tillfälle rigtades mot en person, som föreställde sig, att detta vore rätta forum att framhålla vissa traktors behof af förbättrade kommunikationer. Men då insinuationerna rörde mig, och saken, som jag förfäktar, är af vigt, har jag trott mig icke böra fästa något större afseende vid hvad sålunda förekommit. Förden skull och då jag vid afgifvande af min motion icke var i tillfälle att få uppläsa densamma, anhåller jag att nu få redogöra för förhållandet och till protokollet yttra några ord.

Då jag vid riksdagens början väckte motion om låneunderstöd åt Frövi—Falu-banan, skedde detta naturligtvis, under förutsättning att den nya Representationen med samma lifliga intresse som den gamla skulle omfatta allt hvad som rörde våra kommunikationers utveckling. Min motion afsåg således, att, i fall Riksdagen skulle besluta att kraftigt fortsätta våra jernvägsbyggnader, den jernvägsanläggning, för hvilken jag och flere af denna ärade Kammares ledamöter såsom målsmän uppträdt, icke dervid skulle blifva glömd. Ehuru Stats-Utskottet denna gång i sitt Utlåtande om våra jernvägsbyggnader på grund af mina förutsättningar rörande Statens jernvägsbyggnader icke ansett något yttrande erforderligt i afseende på enskilde motionärers, vågar jag dock anse, att den goda mening om Frövi—Falu-banans nytta och nödvändighet för tillgodogörandet af de rikedomar, som ligga förvarade i den Svenska jordens sköte, och hvilken mening högt uttalades af nästlidne Riksdags Stats-Utskott och Ständer, ännu fortfar. Under förhoppning om att denna goda mening framdeles skall fortfara och stärkas genom de utredningar och belysningar, hvarmed Falu-banans närmaste vänner oupphörligen äro sysselsatte och af hvilka statistiska utredningar jag innan riksdagens slut hoppas kunna få lenna del, ber jag på förhand, med begagnande af den rätt, som jag visserligen hittills icke missbrukat, få till protokollet och framtida kändedom anföra följande på officiella och andra tillförlitliga källor grundade upp-

gifter rörande Falu-banan och den trafik, som denna transport kan komma att lemna. Det torde vara allom bekant, att denna bana med dess utgrening till Siljan, Dalarnes stora insjö, som omgifves af de natursköna och på historiska minnen rika trakter, som hvar och en af Eder, mine Herrar, nogsamnt känner — tager sin början vid Frövi station på Köping—Hult-banan, hvarigenom den står i medelbar förbindelse med Statens stambanesystem, och slutar vid Falun, hvarest den träffar Gefle—Dala-banan — den jernväg, som hittills lemnat de ojemförligt vackraste resultat af alla landets jernbanor, nemligen öfver 2 $\frac{1}{2}$ gånger större inkomst per dag och bannmil än Statens stambanor. Frövi—Falu-banan går genom landets troligen största och rikaste malmdistrikt och sträcker sig upp till trakter, som, ehuru i besittning af ofantliga skogstillgångar, i brist af lättare kommunikationer hafva föga andra förvärfskällor än hvad timmerutdrifning och forsling kunna lemna.

Följande notiser, hemtade till större delen ur Kommerskollegii berättelse för 1865 torde jag till bestyrkande af mitt påstående om banans omätliga vigt för utvecklingen af vår bergshandtering få äran meddela:

Jernmalmsbrytningen i banans grannskap utgjorde år 1865, 2,502,512 centner eller $\frac{1}{4}$ af hela rikets, samtidigt utgjorde *tackjernsproduktionen* vid 40 masugnar, af hvilken ingen är belägen på längre afstånd från den föreslagna än 2 mil, 1,046,499 centner eller omkring $\frac{1}{3}$ af hela rikets tackjernstillverkning.

Stångjernstillverkningen inom orten, som dock af begripliga orsaker inom en så malmrik trakt måste vara betydligt underlägsen tackjernstillverkningen, utgjorde likväl samma år ungefär $\frac{1}{7}$ af landets hela stångjernstillverkning.

Fyra af Sveriges 10 nämnvärda kopparverk äro belägna invid Frövi-Falu-banan, och frambragte dessa 4 verk tillsammans nära hälften af landets kopparproduktion. Snart sagdt rikets hela blytillverkning, 11,000 centner, utsmältes i banans omedelbara grannskap. Mera som en märkvärdighet än såsom af inflytande vid bestämmande af banans vigt vill jag nämna, att Sveriges hela obetydliga guld- och silfverproduktion egde *inom* banans område rum.

Vid öfvergången af Dalelfven träffar Frövi-Falu-banan den timmerflottning, uppgående till omkring 600,000 sågblock per år, som till större delen möter de stora sågverk, som i trakten at Falun äro anlagda.

Man har beräknat, att af detta timmer tillverkas årligen 27,000 Petersburger standard skeppningsbara trävaror (hvarje standard utgörande 5 tolfter plank) samt 35,000 läster träkol utom utskottsvirke till försäljning inom landet.

Det är naturligtvis svårt att beräkna, huru stor del af denna tillverkning skall kunna indragas på Frövi-Falu-banan, men om man betänker de stora fördelar, som en nära ständigt öppen hamn, Göteborgs, erbjuder trävaruhandeln, torde man med förutsättning af lägsta möjliga frakttaxa å Statens Vestra stambana kunna beräkna, att minst hälften af den vid Falun koncentrerade planktillverkningen, utgörande öfver 40,000 Petersburger standard, skall taga sig denna väg och då ensamt skänka Statens jernvägstrafik ökad inkomst af bortåt 1,000,000 R:dr.

Det är *sådana* fakta och härpå fotade kalkyler, jag trott mig vara skyldig att inför Eder, mine Herrar, framlägga — må dessa siffror och uppgifter tala för sig sjelfva.

Mig återstår endast att hos Eder till framtida uppmärksamhet och understöd vördsamt anbefalla det jernvägsföretag, som icke *för sin fullbordan* ansett sig behöfva uppträda i täflan med så många andra dylika om rang, heder och värdighet af stambana, om hvilket dess vänner i det längsta hoppas och tro att det skall kunna utföras, utan att på ett allt för kännbart sätt taga Statens kringskurna tillgångar i anspråk.

Herr *Dofsén* instämde häruti.

Vidare anfördes icke och Utskottets ifrågavarande yttrande godkändes.

Utskottets fjerde hemställan, nederst å sid. 8.
Bifölls.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}3$, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 7.

Föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 61, i anledning af väckta frågor dels om anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader, dels om lån till enskilda jervägsanläggningar, fortsattes med

Utskottets första hemställan å sid. 9.

Härvid yttrade

Herr Lindström: I motiveringarna till Stats-Utskottets Utlåtande i denna del läsas följande ord: "Under förutsättning att Riksdagen delar Utskottets åsigt derom, att beslut, rörande upptagande af lån i utländskt mynt icke bör vid innevarande riksdag ifrågakomma, finner Utskottet, för sin del, att det anslag, som till ifrågavarande arbeten under nämnda år nu må anvisas, bör inskränkas till ungefärliga beloppet af den nettobehållning, stambanorna under samma år komma att lemna".

Jemför man dessa ord med klämman i Utskottets hemställan, der det heter: "derest det skulle visa sig, att den del af trafikmedlen, som under samma år blifvit till Riksgälds-kontoret levererad, öfverstiger 2,000,000 R:dr, Kongl. Maj:t må af berörda, till Riksgälds-kontoret levererade trafikmedel för arbetena å Nordvestra stambanan disponera ett mot detta öfverskott svarande belopp", så finner man att Stats-Utskottet här uttalat en grundsats, alltför vigtig för att icke böra bemötas, och för min del kan jag densamma ej godkänna. Jag anser den regeln icke vara riktig, att man sammanblandar trafikinkomsterna med utgifterna för fortsättning af jernvägsbyggnaderna, utan låter dessa hvar för sig särskildt behandlas och bokföras. Icke heller synes mig jernvägsarbetet böra bero af det större eller mindre öfverskott, som de redan färdiga banorna lemna, åtminstone så länge som dessa öfverskott ej räcka till annuiteternas betalande. Det

ena året kunde man ju få mer och det andra mindre i inkomster, och följden skulle blifva den, att byggnadsarbetet ej kunde efter den utstakade planen ostördt fortgå, ej heller med den skyndsamhet, som är af nöden. Jag anser det därför vara viktigt, att Kammaren, utan afseende å det belopp, som kommer att till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan för år 1868 anvisas, beslutar, att trafikmedlen icke få af Kongl. Maj:t för arbetena å samma bana disponeras, eller att hvad Utskottet om trafikmedlen yttrat icke af Kammaren godkännes.

I afseende på sjelfva beloppet, som bör till nämnda arbeten anvisas, har Utskottet, under förutsättning att något utländskt lån icke komme att upptagas, föreslagit detsamma att utgå med 2,000,000 R:dr. Då jag fortfarande är af den tanke, att ett utländskt lån redan nu borde anskaffas, såvida vilkoren därför ej blefve alltför betungande, och jemväl föreställer mig, att ett så starkt afbrott uti jernvägsbyggandet som det, hvilket blir en följd af den stora inskränkningen i anslaget, måste komma att i flera afseenden verka menligt, skulle jag önskat att, för det fall ett utländskt lån, emot Stats-Utskottets förmodan, af Riksdagen beslutades och vidare komme till stånd, det nu föreslagna anslaget till Wermlandsbanan med ett par millioner höjdes, men då vi efter 8 månader åter hafva riksdag och vid den tiden endast en obetydlig del af det anslag, som nu beviljas, kan varda taget i anspråk; samt, i fall konjunkturen då är gynnsammare än nu, hinder ej möter att då ytterligare öka anslagssumman, så tror jag att man för det närvarande skäligen kan åtnöjas med hvad Stats-Utskottet föreslagit.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag anhålla, att Kammaren behagar besluta, att Riksdagen till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan för år 1868 till utgående från Riksgälds-kontoret anvisar en summa af 2,000,000 R:dr, och att följaktligen sednare delen af Utskottets hemställan utgår.

Herr Indebetou: Till en början vill jag gifva till känna, att jag bifaller Stats-Utskottets i detta Utlåtande gjorda hemställan, för så vidt den afser ett anslag af 2,000,000 R:dr till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan under år 1868. Deremot kan jag ej undertrycka de betänkligheter, jag hyser i afseende på den af Utskottet uppställda motivering, samt den fortsättning af Utskottets hemställan, som deraf blifvit en följd. Jemför man motivererna med det slut, hvartil Utskottet kommit, kan man icke undgå deraf draga den slutsats, att Utskottet antagit, det trafikinkomsterna skulle användas till fortsättning af jernvägsbyggnaderna. Då Rikets Ständer beslutade jernvägars byggande genom upptagande af utländska lån, så bestämdes i sammanhang dermed, att ränta och amortering af lånen skulle bestridas genom trafikinkomsterna, samt att, derest dessa icke till nämnda ändamål förslogo, Staten skulle genom särskilda anslag bestrida återstående ränte- och amorteringskostnad. Nu utvisar Stats-Utskottets Memorial N:o 60, Litt. C, att ränta och amortissement för de fonderade statslånen uppgå för år 1868 till 4,680,000 R:dr. I samma bilaga är trafikinkomsten å Statens jernvägar beräknad till 2,000,000 R:dr. Om nu dessa 2,000,000 R:dr användas till ränta och amortissement,

återstå

återstå ju 2,680,000 R:dr, som till nämnda ändamål erfordras, och detta belopp motsvarar ungefärligen den allmänna bevillningen för samma år. Trafikinkomsterna jemte allmänna bevillningen betäcka således ränta och amortissemang för de fonderade statslånen under år 1868. Skulle, på sätt Utskottet föreslagit, trafikinkomsterna användas till jernvägsbyggnaderna, så blefve deraf en gifven följd, att hela ränte- och amortissemangskostnaden måste med statsmedel bestridas, och dertill kommer då utan tvifvel att erfordras en särskild beskattning. Jag skulle tro, att Andra Kammarrens ledamöter icke skulle vilja åtaga sig en särskild beskattning för detta ändamål. Man bör derföre fasthålla den principen, att trafikinkomsterna skola användas till ränta och amortissemang å de fonderade lånen.

At dessa skäl yrkar jag, lika med föregående talaren, att riksdagen måtte till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan för år 1868 till utgående från Riksgälds-kontoret anvisa en summa af 2,000,000 R:dr, men att den följande delen af Utskottets hemställan må afslås.

Herr Grefve Posse: Då jag icke reserverat mig mot Stats-Utskottets Utlåtande i denna del, anhåller jag vördsamt att få uttala min åsigt i frågan. Det är alldeles uppenbart, att behållna inkomsten af Statens jernvägstrafik bör användas till ränta och amortissemang för de fonderade statslånen. Trafikinkomsterna böra således, enligt min tanke, icke användas till fortsättning af jernvägsbyggnaderna. Alla hafva förr varit ense derom, att trafikinkomsterna skola användas till ränta och amortissemang för den skuld man iklädt sig för jernvägsarbetenas utförande, och jag vet icke nu något giltigt skäl att frånträda en sådan princip. Jag förenar mig derföre i det af Herr Lindström framställda yrkande.

Herr Hörnfeldt: Jag har ej fattat Utskottets mening i denna del af Utlåtandet annorlunda, än att Utskottet hemställt, det trafikinkomsterna må endast för år 1868 användas till fortsättning af arbetena å Nordvestra stambanan, och kan således icke föreställa mig, att ett sådant förslag har menligt inflytande på framtiden, hvadan jag röstar för bifall till Utskottets yttrande.

Herr Jan Andersson: Lika med Herr Hörnfeldt finner jag Utskottets förslag vara välgrundadt. Då nu en förlägenhet i finansielt afseende råder, tror jag, att man bör blott i mån af tillgångar fortsätta jernvägsarbetena.

Jag röstar för bifall till Utskottets förslag.

Herr Lönnberg: Stats-Utskottet har i denna del af Utlåtandet frånträdt en grundsats, som hittills blifvit följd, eller att en viss statsinkomst skall användas för en viss statsutgift. Om t. ex. Utskottet föreslagit, att bränvinsafgiften skulle till jernvägars byggande användas, så skulle tvifvelsutän Riksdagen afslå en dylik hemställan. Nu har Utskottet föreslagit, att en del af trafikinkomsterna, hvilka varit afsedda till ränta och amortissemang å de fonderade statslånen, skola till fortsättande af arbetena å Nordvestra stambanan användas. För min del anser jag sådant

icke vara lämpligt utan tror, att dessa inkomster böra fortfarande användas till betäckande af Statens skuld för jernvägsbyggnader, hvadan jag i likhet med Herr Lindström yrkar, att 2,000,000 R:dr böra till ifrågasvarande ändamål för år 1868 anslås, men att sednare delen af Utskottets hemställan må afslås.

Herr Olof Nilsson: Lika med föregående talare anser äfven jag, att trafikinkomsterna böra användas till ränta och amortissement å de fonderade statslånen och således icke användas till fortsättande af jernvägsbyggnader, hvadan jag anhåller, att sednare delen af Utskottets hemställan må afslås, och blott den förra delen eller anslag af 2,000,000 R:dr bifallas.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde proposition först på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick, hvilken proposition besvarades med öfvervägande nej, och dernäst på bifall till Utskottets förslag med den af Herr Lindström deri yrkade förändring, hvilken proposition åter besvarades med ja; och hade Kamraren alltså, med uteslutande af förslaget sednare del från och med orden, "samt att derest det" o. s. v. intill slutet, i öfrigt bifallit Utskottets hemställan.

Utskottets sednare hemställan å samma sida.

Bifölls.

Utskottets hemställan sid. 10.

Bifölls.

§ 8.

Förekom till behandling Stats-Utskottets Memorial N:o 62, i anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande.

Nedannämnde ledamöter yttrade:

Herr Hörnfeldt: Jag kan icke föreställa mig annat, än att sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande måste ännu vid denna riksdag bestämmas, så att hvad 75 § i Regeringsformen innehåller blir en sanning. Skulle nu, i följd af Kamrarnes olika beslut, frågan blifva beroende vid den af Stats-Utskottet nu gjorda anmälan och något försök till åstadkommande af ett Riksdagens gemensamma beslut ej göras, följer deraf, att de deputerade komma att hädanefter utses ständsvis på sätt hittills varit vanligt. Men då sådant icke öfverensstämmer med Riksdagsordningen, derigenom ständsförfattningen upphäfts, tager jag mig friheten föreslå, såsom en utväg till frågans lösning, att Betänkandet återremitteras med föreläggande för Utskottet att uppställa voteringspropositioner för gemensam omröstning inom båda Kamrarne.

Herr de Maré: Lika med föregående talaren tror jag att det icke går an att låta förblifva vid Kamrarnes skiljaktiga beslut, utan att det är nödvändigt att påfinna någon utväg för att göra Regeringsformens föreskrift i 75 § till en sanning. Då, såsom den värde talaren anmärkt, det

vore inkonsekvent och ej öfverensstämmande med Riksdagsordningen att de deputerade hädanefter utsågos på sätt hittills varit vanligt, d. v. s. ständsvis, men å andra sidan förekommer att Kamrarnes olika beslut äro af beskaffenhet att svårligen kunna sammanjemkas, en utväg som eljest är anvisad i 63 § Riksdagsordningen, torde det likväl icke kunna förnekas, att markegångstaxornas bestämmelser hafva om ej direkt, åtminstone indirekt inflytande på bevillingen, och att följaktligen denna fråga i viss mening kan hänföras till dem som äro af bevillnings natur; hvarföre jag tror, att Utskottet haft anledning att föreslå gemensam omröstning i båda Kamrarne. På dessa skäl anhåller jag om återremiss af Utlåtandet, på det att Utskottet må inkomma till Kamrarne med voteringspropositioner i saken.

Herr Carl Ifvarsson: Utskottet har ej ansett sig tillkomma att föreslå, huru frågor, sådana som den nu är, skola lösas, utan blott velat derom göra anmälan och afvakta hvad Kamrarne i anledning deraf kunde komma att föreskrifva. Att Kamrarnes olika beslut ej grundlagsenligt kunna sammanjemkas synes mig alldeles uppenbart, men då det, med afseende å 75 § i Regeringsformen, är nödvändigt att åstadkomma ett Riksdagens gemensamma beslut, desto heldre som i motsatt fall antingen inga deputerade för markegångstaxornas upprättande skulle kunna väljas eller ock sådana komme att såsom hittills utses ständsvis, hvilket icke är förenligt med Regeringsformen och Riksdagsordningen, återstår, efter mitt förmenande, ej annan utväg att komma till en nöjaktig lösning af frågan än gemensam omröstning inom Kamrarne. Detta föreslogs ock inom Utskottet, men då frågan åtminstone icke direkt kan hänföras till dem, hvarom, enligt 65 § i Riksdagsordningen, gemensam omröstning skall ega rum, tilltrödde Utskottet sig icke kunna föreslå en sådan utväg, med mindre än att det hade Kamrarnes beslut derom att stödja sig vid. Jag anhåller på dessa skäl om återremiss af Utlåtandet till Utskottet, som torde dervid erhålla bestämdt föreläggande att till Kamrarne inkomma med voteringspropositioner i ämnet.

Herr Jonas Andersson: Jag är redan förekommen af föregående talare och anser lika med dem, att denna fråga icke kan förfalla utan måste på ett eller annat sätt lösas. För min del anser jag rigtigast, att Kamraren, med vidblifvande af sitt förut fattade beslut, återremitterar ärendet till Utskottet med föreläggande för detsamma att till Kamrarne inkomma med förslag till voteringspropositioner.

Herr August Anderson: Jag är af samma tanke som de föregående talarne och anser i likhet med dem en återförvisning af frågan nödvändig, för att Utskottet må afgifva förslag till voteringspropositioner. Eljest blir följden den, att markegångsdeputerade komma att väljas på samma sätt som hittills, det vill säga ständsvis, hvilket ej är öfverensstämmande med vårt nya statskick.

Herr Bergström: Lika med de föregående talarne anser jag Kamraren icke böra låta bero vid Utskottets anmälan, när föreliggande fråga är af beskaffenhet att ej kunna förfalla; men dervid upphör också likheten

i våra åsikter. Dessa talare tyckas vara med Utskottet ense derom, att Kammarens skiljaktiga beslut i denna sak ej kunna sammanjemkas. Jag tror deremot, att en sammanjemkning ingalunda varit för Utskottet omöjlig att verkställa, om eljest vilja dertill hos Utskottet funnits. Enligt Första Kammarens beslut skola Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utse hälften af de Deputerade och landstingen välja andra hälften. Med detta beslut måste Första Kammaran antagas hafva åsyftat att åt Kronan inrymma ett omedelbart inflytande på valet af de deputerade, i så måtto att Kronan genom dess högsta förvaltande embetsman i hvarje län egde utnämna halfva antalet af de deputerade. Ett medelbart inflytande i enahanda syftning skulle kunna beredas Kronan derigenom, att Andra Kammarens beslut, att landstingen skola ega välja samtliga deputerade, modifieras sålunda, att halfva antalet bör utses bland ränte- och tiondetagare, hvilkas rätt är dem af Kronan förlänad, och hvilkas intresse med hennes sammanfalla, samt att andra hälften skall utses bland ränte- och tiondegifvare. Ett sådant förmedlingsförslag framställdes också, då ärendet härstädes förra gången förevar och vann icke obetydlig sympati. Det förefaller mig, som skulle detta förslag innebära en sammanjemkning af denna Kammares beslut, att landstingen ensamme skola ega utse deputerade, och Första Kammarens åsigt, att Kronan icke bör sakna allt inflytande på tillsättningen af de deputerade. Till följd deraf yrkar jag, att ärendet måtte varda till Utskottet återremmitteradt och Utskottet föreläggas att söka sammanjemka de olika beslut, hvori Kamrarne stadnat och till Riksdagen inkomma med förslag derom.

Herr Grefve Posse: Då denna fråga förekom till behandling hos Stats-Utskottet, voro ledamöterna deri af den mening, att frågan icke finge förfalla, men Utskottet ansåg, att sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut var omöjlig, en uppfattning som ingalunda härrörde af bristande god vilja att försöka en sammanjemkning. Tvärtom skulle Utskottet hafva med mycken tacksamhet mottagit hvarje förslag till sammanjemkning, om en sådan varit möjlig. Att frågan är af den beskaffenhet, att omröstning, enligt 65 § Riksdagsordningen, skall ske gemensamt hos begge Kamrarne, tror jag ingalunda vara gifvet, ty den nämnda paragrafen är i detta afseende ej fullt klar och tydlig. Utskottet tilltrorde sig därför icke att på eget bevåg uppställa förslag till voteringspropositioner, utan ansåg bäst att derom inhemta Kamrarnes åsikter, i hvilket syfte Utskottet ock afgifvit ifrågavarande Utlåtande.

Att deremot återförvisa detsamma i akt och mening att sammanjemka de olika besluten, fruktar jag, möter betänkligheter äfven deruti, att återförvisning för sådant ändamål redan en gång skett, och att Riksdagsordningen icke gifver anledning dertill att återförvisning för sammanjemkning af olika beslut får ske mer än en gång.

På nu anförda grunder hemställer jag, att ärendet måtte återremitteras till Utskottet med föreläggande för Utskottet att till Kamrarne ingifva förslag till voteringspropositioner vid en blifvande gemensam omröstning inom begge Kamrarne.

Flere ledamöter instämde.

Herr Renström: Med föregående talare delar jag den åsigten, att denna fråga icke får förfalla, men deremot anser jag det ingalunda vara tydligt och med 65 § i Riksdagsordningen öfverensstämmande, att frågan skall afgöras medelst omröstning gemensamt inom båda Kamrarne, emedan markegångstaxornas bestämmelser åtminstone icke direkte inverka på beviljningen.

En sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut tror jag åter icke vara omöjlig. Första Kammaren har beslutat, att de deputerade skola utses till hälften af Konungens Befallningshafvande och till hälften af landstingen. Andra Kammaren har deremot fattat det beslut, att alla 8 deputerade skola väljas af landstingen. Vid frågans föregående behandling här i Kammaren gjordes det bemedlingsförslag, att halva antalet skulle utses bland räntegifvare och den andra hälften bland löntagare. I denna sednare punkt förefinnes en likhet mellan de begge Kamrarnes åsikter, som kan tjena till utgångspunkt för ett sammanjemkningsförslag. I sådant syfte anhåller jag därför om återremiss af förevarande Utlåtande.

Herr Björck: Det förhåller sig verkligen så, att förslag framkommit, hvarigenom vissa kathegorier bestämdes, inom hvilka de deputerade skulle väljas; och Utskottet öfvervägde äfven, om detta förslag icke kunde läggas till grund för en sammanjemkning, men vid närmare eftersinnande förekom det Utskottet omöjligt försöka en sådan sammanjemkning, emedan nyssnämnda bemedlingsförslag, enligt hvilket de deputerade skulle utses till hälften bland räntetagare och till hälften bland räntegifvare, befanns rakt stridande emot Kamrarnes gemensamma beslut i en punkt, nemligen att de 8 inom hvarje län valde deputerade skola vara kände icke allenast för sakkunskap utan äfven för oväld. Nu frågar jag huru en sammanjemkning är möjlig, då till grund därför tages ett förslag, derigenom de mest väldige och partiske, såsom räntegifvare och räntetagare onekligen i denna sak äro, skulle utses. Det var just denna omständighet, som utgjorde det hufvudsakliga hindret för Utskottet att på denna väg åstadkomma en sammanjemkning.

Då nu ena Kammaren vill, att markegångsdeputerade skola till hälften utses af Konungens Befallningshafvande, men Andra Kammaren beslutat, att de skola utses af en institution, representerande folket, låg äfven häri ett hinder för sammanjemkning. Man sökte slutligen jemka på ordställningen, men fann sådant omöjligt. Kunde någon uppgifva ett jemkningsförslag, som ej kommer i strid emot Kamrarnes gemensamma beslut, tror jag, att Utskottet med största tacksamhet och beredvillighet skulle omfatta det, men jag fruktar att det icke är möjligt. Måhända det inom Första Kammaren kan påhittas något sätt att jemka de stridiga besluten! I allt fall framstår nu nödvändigheten att söka en utväg till frågans lösning genom eftergifter vare sig på ena eller andra sidan. För min del finner jag intet hinder för att återremittera ärendet till Utskottet i syfte att, om möjligt, sammanjemka de olika besluten.

Herr Hessle: Med ordet sammanjemka har jag förstått, att Utskottet skulle söka att af båda Kamrarnes olika beslut bilda ett förmedlings-

förslag, dervid icke blott sjelfva besluten, utan äfven den diskussion, som föregått dessa, böra tjena till ledning.

Det är numera icke möjligt att markegångssättningen kan åstadkommas på samma sätt som under förra Representationen, då ett visst antal deputerade af hvarje Stånd utsågs. Någon annan utväg återstår derföre icke, än att Utskottet framkommer med ett nytt förslag, som någorlunda lämpar sig efter båda Kamrarnes beslut. Under åberopande af hvad jag till protokollet anförde, då denna fråga förra gången utgjorde föremål för Kammarens öfverläggning, yrkar jag återremiss i den af mig angifna sifftning.

Herr Hörnfeldt: Jag har begärt ordet i anledning af en ledamots yttrade förmodan, att det skulle hos Utskottet saknats vilja att sammanjemka Kamrarnes olika beslut. Jag ber att dervid få nämna, att den Afdelning, som först behandlade frågan, inkom till Utskottet med ett sammanjemkningsförslag, men detta blef icke af Utskottets majoritet antaget, och då ansågs att Utskottet icke kunde vidtaga någon annan åtgärd än att för Kamrarne anmäla detta förhållande. Så som jag uppfattat saken, är icke heller någon sammanjemkning möjlig, och någonting annat återstår då icke än att till Utskottet återförvisa ärendet, på det att Utskottet må uppgöra förslag till voteringsproposition.

Herr Bergström: I detta, likasom i många andra fall, gäller sanningen, att bokstafven dödar, men anden gör lefvande. Jag trodde mig i mitt förra anförande hafva ådagalagt, att andemeningen af båda Kamrarnes skiljaktiga beslut både kunde och borde sammanjemkas. Deremot håller Herr Björck fast vid bokstafven, då han förmenar, att den af båda Kamrarne gillade bestämmelse, att deputerade skola vara kände för oväld, lägger hinder i vägen för antagande af det af mig antydda sammanjemkningsförslag, att hälften af deputerade borde utses bland ränte- och tiondetagare och andra hälften bland ränte- och tiondegifvarne. Om egenskapen af gifvare eller tagare utaf tionde och ränta utesluter möjligheten af oväld, vet jag i sanning icke, bland hvilka samhällsklasser landstingen skola utvälja deputerade, om nemligen sakkunskapen hos de deputerade, på sätt Kamraren beslutat, äfven skall afses. Eljest kunde det gå an att förklara endast dem vara oväldige, hvilka hvarken äro ränte- och tiondetagare eller gifvare. Herr Björck har icke förmått i någon mån rubba min öfvertygelse, att en sammanjemkning låter sig verkställa; hvadan jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Renström: Jag ber att få anmärka, att det förslag, jag framställde, icke var något formuleradt förslag, utan snarare ett exempel, hvarigenom jag sökte visa att en sammanjemkning kunde verkställas. Andemeningen af båda Kamrarnes förslag synes mig vara, att oväldige deputerade skola utses. Jag har icke, på sätt en talare antydt, ifrågasatt att god vilja skulle hos Utskottet saknats, och jag är öfvertygad att inom Utskottet finnes mer än tillräcklig skarpsinnighet för att sammanjemka de olika besluten.

Eric Ersson: Jag anser en återremiss vara alldeles ändamålslös, om den icke sker för att förelägga Stats-Utskottet att uppsätta förslag till voteringsproposition. Hvertill skulle det dessutom tjena att framkomma med ett jemkningsförslag, då denna Kammarens majoritet icke lär frångå sitt i ämnet fattade beslut. Jag yrkar återremiss i nyss antydd syftning.

Herr C. A. Larsson: Då ostridigt är, att Riksdagen skall bestämman sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande, då man icke vidare lär kunna begagna sig af den gamla ständindelningen vid bestämmandet af desse deputerade, och då en mängd tjenstemäns inkomster bero af det sätt, hvarpå nämnda taxor upprättas, anser jag att man icke så mycket bör fästa sig vid ett sammanjemkningsförslag, utan att man helt enkelt bör förelägga Stats-Utskottet att uppgöra förslag till voteringsproposition, som upptager å ena sidan Första Kammarens och å andra sidan Andra Kammarens beslut i frågan. På annat sätt kommer man icke till något resultat, om man än så länge som helst diskuterar frågan. Jag hemställer därför, att Kammaren så enhälligt som möjligt ville förena sig om återremiss i denna syftning.

Flere ledamöter förenade sig med Herr Larsson.

Öfverläggningen var slutad och då något annat yrkande än om återförvisning, vare sig för uppsättande af voteringsproposition eller för sammanjemkning af de båda Kamrarnes olika beslut icke förekommit, framställde med anledning häraf Herr Talmannen proposition på Memorialets återförvisande, hvilken proposition af Kammaren besvarades med ja, och blef detta svar med klubbslag befastadt.

Ordet begärdes då af

Herr C. A. Larsson: Jag anhåller, att Herr Talmannen behagade göra särskild proposition på det af mig framställda yrkande.

Vidare yttrade

Herr Jonas Andersson: Jag hemställer, om det icke vore skäl att vid beslutet om återremiss foga ett uttryck af Kammarens önskan, att Utskottet måtte inkomma med förslag till voteringsproposition.

Herr Grefve Posse: Även jag skulle önska, att något bestämdt beslut fattades i afseende på ändamålet med återremissen.

Herr Jonas Andersson: Enligt uppgift i tidningarne har Första Kammaren redan beslutat i frågan och dervid godkänt Utskottets åtgärd. Således lär väl icke annat för Utskottet återstå än att uppgöra förslag till voteringsproposition.

Herr Renström: Jag anhåller, att beslutet om återremiss måtte blifva sådant, som Herr Talmannen i framställd proposition föreslagit.

Med anledning af hvad sålunda förekommit erinrade Herr Talmannen, hurusom Kammaren icke tillföre haft för sed att särskildt angifva ändamålet med en beslutad återremiss, enär de yttranden, som afgifvits,

lemnade vederbörande Utskott erforderlig upplysning om återremissens syfte; och hade Herr Talmannen alltså saknat anledning att, särskildt i detta fall, annorledes förfara. Denna Herr Talmannens uppfattning förklarade Kammaren sig godkänna.

§ 9.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 63, i anledning af väckt motion om eftergift af ett åt Kuckola byamän beviljad lån.

§ 10.

Förekom till handläggning ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 64, i anledning af väckt fråga om ersättning till Herr Henrik Hansson för resekostnad till och från riksdagen i sistlidne Januari månad.

Herr Staaff: Jag tror, att Utskottets ifrågavarande Utlåtande icke grundar sig på rigtiga skäl. Vid genomläsande af Utlåtandet finner man, att Herr Henrik Hansson var vald till riksdagsman för ett valdistrikt, och att detta val, efter det besvär deröfver blifvit anförda, slutligen blef af Kongl. Maj:t godkänt. Det torde således vara aldeles klart, att Herr Henrik Hansson var behörigen vald till riksdagsman. Då 32 § Riksdagsordningen förutsätter, att äfven den, hvars behörighet är beroende på pröfning, bör vid riksdagens början sig inställa, och 30 § stadgar påföljd, hvartill den gör sig skyldig, som sig då icke infinner, så torde det vara klart, att Herr Henrik Hansson haft skyldighet och rättighet att vid riksdagens början sig här inställa. Då man härtill lägger, att praxis förut varit, att äfven de ledamöter, hvilkas val blifvit öfverklagade, fått intaga plats uti Riksförsamlingen, ett förhållande hvilket äfven vid denna riksdag inträffat, så torde väl ingen kunna påstå, att Herr Henrik Hansson obehörigen inställt sig här vid riksdagens början. Möjligen kan det ifrågasättas, huruvida Herr Henrik Hansson, då polett honom vägrades, bort, på sätt emellertid skett, genast återvända hem; men jag tror dock, att han hade full rättighet dertill, sedan han fullgjort den honom åliggande skyldigheten att infinna sig här och polett honom nekades. Jag anser därför Herr Henrik Hansson vara till ersättning berättigad; men då jag nu icke kan uppgifva grunden för beräkningen af den ersättning, anser jag lämpligast att till Utskottet återremittera Utlåtandet.

Herr Hierta: Jag anhåller, att Kammarens ledamöter behagade genomläsa de motiver, hvilka Utskottet till stöd för sitt afstyrkande af motionen anförde; och jag tror att derigenom fullkomligt vederlägges hvad Herr Staaff nyss yttrat.

Herr Staaff: Jag ber att få återtaga mitt yrkande om återremiss och anhåller i stället om proposition på bifall till motionen.

Herr Henrik Hansson: Stats-Utskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande af min motion anförde, att det icke kunnat vara mig obekant, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ogillat den valförrättning, hvarige-

nom jag blifvit till riksdagsman utsedd. Det är sannt, jag var icke okun-
 nig om detta förhållande; men då jag icke i grundlagen kunde finna nå-
 got hinder för mig att det oaktadt erhålla plats i Riksförsamlingen, hvil-
 ket både vid föregående och denna riksdag praktiserats, då jag af mina
 kommittenter uppmanades att företaga denna resa, hvilken jag helst skulle
 hafva velat undvika, samt då jag ansåg mig, enligt grundlagens föreskrift,
 vara skyldig att mig vid riksdagens början här inställa, trodde jag mig
 icke böra riskera att genom uteblifvande göra mig saker till det ansvar,
 30 § i Riksdagsordningen stadgar.

Herr Greffe de la Gardie: I likhet med Utskottet anser jag Herr
 Henrik Hansson icke vara berättigad till ersättning för de resor till och
 från Stockholm, hvilka han, förrän Kongl. Maj:ts utslag fallit, företagit,
 enär han, då valet var af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ogilladt, icke
 kunde anses vald till riksdagsman, förrän Kongl. Maj:t fastställt valet.
 Deremot anser jag, att Utskottet saknat skäl att föreslå nedsättning i
 riksdagsmannas-arfvodet. Utskottet har förmodligen stödt sig på sista mo-
 mentet i 23 § Riksdagsordningen, hvilket lyder sålunda: "Den ledamot
 af Kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för
 hvarje dag, han uteblifver, vara förlustig 10 R:dr af arfvodet." Häri-
 genom har dock Utskottet motsagt sig sjelf, då Utskottet sagt, att Herr
 Henrik Hansson icke hade här att göra vid riksdagens början. Jag yrkar
 derföre, att Herr Henrik Hansson må tillerkännas ersättning och dagtrak-
 tamente i likhet med öfrige ledamöter uti Kammaren, men att honom
 deremot icke må tilläggas godtgörelse för de resor fram och tillbaka, som
 han förgäfves fått göra.

Herr Greffe Posse: Jag har icke kunnat dela Utskottets uppfatt-
 ning. Det förefaller mig väl mycket begärddt, att den, som utses till re-
 presentant och får fullmagt, skall, om klander anföres öfver valet, kunna
 bedöma, om han är behörigen vald eller icke. Han kan vara en utmärkt
 representant, men dock sakna en sådan förmåga. Det synes mig, som om
 Herr Henrik Hansson haft giltig anledning att företaga ifrågasvarande resa
 för att vid riksdagens början kunna inställa sig. Det var nemligen svårt
 för honom att förutse, huru de anförda besvären skulle komma att afgöras,
 och möjligen skulle han genom ett uteblifvande utsatt sig för förebråelser.
 Jag anser derföre Herr Henrik Hansson berättigad till resekostnadsersät-
 ning enligt de grunder, som för riksdagsmän i allmänhet äro stadgade.
 Deremot då Herr Henrik Hansson icke under hela den förflutna tiden
 närvarit och i riksdagsförhandlingarne deltagit, anser jag det vara betänk-
 ligt att tillerkänna honom arfvode äfven för den tid han varit frånvarande.
 Jag rörenar mig uti det af Herr Staaff framställda yrkande, men hyser,
 såsom nämndt är, vissa betänkligheter i afseende på grunden för arfvodets
 bestämmande.

Herr Staaff: Till hvad jag förut anført, ber jag att få tillägga, att
 det är en ganska vigtig fråga, som är å bane. Om den ifrågasatta er-
 sättningen nu afslås, blir följden deraf, att alla representanter, som be-
 finna sig i samma predikament som Herr Henrik Hansson, icke infinna

sig vid riksdagens början, och derigenom blifva de sin motionsrätt förlustige. Jag förenar mig med Herr Grefve Posse i det af honom framställda förslag.

Herr Nils Andersson: Jag är förekommen af Herrar Grefve Posse och Staaff och inskränker mig till att med dem instämma och anser, att, då Herr Henrik Hansson hade fullmakt, han var skyldig att inställa sig vid riksdagen samt bör följaktligen hafva reseersättning.

Herr Reuter-crona: Jag anser billighet och rättvisa fordra, att Herr Henrik Hansson tillerkännes ifrågavarande resekostnadsersättning, enär den valförrättning, hvarigenom han till riksdagsman utsågs, icke varit genom laga kraft vunnet utslag ogillad vid riksdagens början och Herr Henrik Hansson, då polett dervid honom vägrades, fick giltig anledning återvända till hemorten. Jag instämmer derföre uti Herr Staaffs sednaste yrkande.

Herr Uhr: Äfven jag anser Herr Henrik Hansson berättigad till resekostnadsersättning. Man har sagt, att Herr Henrik Hansson visste, att besvär öfver hans val voro anförda. Ja, det har han sjelf medgifvit. Men han visste också, att besvär blifvit anförda öfver den andre utsedde representantens val, och att dessa besvär blifvit af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förklarade hvilande. Jag anser att Herr Henrik Hansson hade större skyldighet än Herr Engman att infinna sig här vid riksdagens början.

Herr O. B. Olsson: I likhet med flere föregående talare anser jag Herr Henrik Hansson berättigad till den begärda ersättningen. Om en vald riksdagsman icke hade skyldighet att inställa sig vid riksdagen, förrän valet vore laga kraftvunnet, skulle man kunna tänka sig, att det förhållande inträffade, då en mängd val blifvit öfverklagade, att riksdagsmännen i sådan mängd uteblefve, att platserna i Utskotten icke kunde tillsättas. Jag anser derföre ett sådant prejudikat kunna medföra ganska vådliga följder.

Herr Johannes Andersson: Jag förenar mig med dem, som yrkat, att den ifrågasatta ersättningen må Herr Henrik Hansson tillerkännas.

Herr Svensén: Inom Utskottet voro meningarne icke delade angående det slut, hvartill Utskottet kommit, men af diskussionen finner jag dock nu, att flere af Utskottets ledamöter hysa en motsatt åsigt mot den Utskottet uttalat. Jag tror icke, att man kan resonnera bort Utskottets argumenter; men då det fall, som här i är fråga, är ett undantagsfall, vill jag icke motsätta mig den begärda reseersättningens beviljande, men kan ej medgifva, att något arvode under tiden i fråga tilläggas Herr Henrik Hansson.

Öfverläggningen var slutad, och Herr Talmannen framställde propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på afslag till denna hemställan och bifall till det af Herr Staaff framställda ändrings-

förslag. Begge dessa propositioner besvarades med ja och nej, och då derjemte begärdes votering, blef nu uppsatt och för justering uppläst följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 64,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, förklarar Riksdagsmannen Henrik Hansson berättigad till ersättning af statsmedel för hans hit- och hemresa vid riksdagens början enligt den grund, som i sådant afseende blifvit för riksdagsmän bestämd.

Om den sålunda föredragna voteringspropositionen yttrade

Herr Grefve de la Gardie: Jag anhåller, att det af mig framställda förslag må i den begärda voteringen antagas till kontraposition.

Vidare anfördes ej; och på Herr Talmannens framställning förklarade Kammaren sig, med antagande af Herr Staaffs förslag till kontraposition, godkänna den här ofvan intagna och upplästa voteringspropositionen, som alltså anslogs, och öfver hvilken nu anställdes omröstning, dervid voteringseddarne visade 64 ja mot 73 nej, hvadan Kammaren beslutat enligt nej-propositionens innehåll.

§ 11.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 65, angående inlösen af åtskilliga så kallade riksgäldssedlar, hvilka icke inom den bestämda preskriptionstiden blifvit till invexling företedda.

§ 12.

Till handläggning företogs Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 13, angående stämpelpappersafgiften.

Häröfver yttrade

Herr Nils Larson: Vid ett föregående tillfälle, då Bevillnings-Utskottets Memorial angående allmänna bevillningen till behandling företogs, hade jag äran anmärka, att då grundlagen afsåg, att hvarje riksdag hade att fastställa ny bevillningsstadga, Utskottet ock bort, om det icke funnit skäl till någon ändring i förut gällande bevillningsstadga, för Kamraren föreslå antagandet ånyo af nämnda stadga. Samma skäl till anmärkning förefinnes i afseende på det nu föredragna Memorialet angående stämpelpappersafgiften. Utskottet erkänner, att, jemlikt 40 § Riksdagsordningen, det ålegat Utskottet att till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar; men Utskottet har likväl nu icke gjort annat än, då någon förändring uti gällande föreskrifter om stämpelpappersafgiften icke blifvit uti någon motion ifrågasatt eller af Utskottet ansedd behöflig, för Riksdagen anmält detta förhållande. Utskottet hade dock, enligt min åsigt,

hvilken jag, i följd af det redan fattade beslutet angående allmänna bevillningen förmodar, att Kammaren delar, bort för kommande bevillningsperiod fastställa samma föreskrifter, som innefattas i nu gällande stadga. Denna oformlighet är dock icke af svårare art, än att den kan afhjelpas, om Kammarren begagnar sin beslutanderätt; och jag anhåller derföre att Kammaren behagade godkänna de bestämmelser, som finnas i nu gällande förordning angående stämpelpappersafgiften; hvarom proposition torde af Herr Talmannen framställas.

Vidare anfördes ej; och Memorialet lades till handlingarne med förklarande att Kammaren för sin del antog nu gällande föreskrifter om stämpelpappersafgiftens utgörande att för instundande bevillningsperiod utan förändring lända till efterrättelse.

§ 13.

Förekommo ånyo till behandling Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 14, i anledning af väckt motion om öfverflyttande på kommunerna af rättigheten att debitera och uppbära folkskoleafgiften. Bifölls.

Memorial N:o 15, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 10.

Lades till handlingarne.

§ 14.

Till handläggning ånyo föredrogs Banko-Utskottets Betänkande N:o 19, med förslag till reglering af Bankens låne- och kreditivrörelse.

Herr Lönnberg: Vid den granskning, som, med stöd af 41 § Riksdagsordningen, åligger Banko-Utskottet i afseende på gällande föreskrifter om Bankens förvaltning, framkom inom Utskottet ett förslag till ändring i 53 § 2 mom. bankoreglementet, men detta förslag vann icke majoritetens bifall. Utskottet har således icke i afseende på denna paragraf framställt något ändringsförslag, men då jag icke kunde dela majoritetens uppfattning, har jag deremot reserverat mig.

Nämnda moment har följande lydelse: "De till ifrågavarande rörelse anvisade medel ega vederbörande styrelser att, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvalta och utlåna, på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende å de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt, dock under iakttagande deraf att utlåning mot pant af vägförda effekter och vexeldiskontering sker företrädesvis framför annan utlåning, samt att å någon betydligare del af utlåningstillgångarne kreditiv beviljas till det belopp, styrelserna bestämma." Den sednare delen af detta moment synes mig på ett otjenligt sätt lägga hinder i vägen för vederbörande styrelser att "med rättvist afseende å de olika lånebehofven" sköta utlåningsrörelsen på det för de olika orterna mest gagnande sätt, helst ett slag af affärspapper under *alla* omständigheter icke ovilkorligen torde böra privilegieras framför ett annat slag. Det är icke min mening att bestrida, att äfven den affärsrörelse, som omfattar utlåning mot pant af vägförda effekter och vexeldiskontering, är af vikt, men då icke några andra näringsgrenar äro gynnade med ett dylikt privilegium, anser jag att detsamma bör borttagas;

helst det, under tider då Bankens tillgångar äro knappa, kan medföra stort intrång på rörelsen i öfrigt. Till stöd för denna min uppfattning ber jag att ur det hos Fullmäktige den 19 Juni 1866 hållna protokoll, hvilket finnes återopadt i Banko-Utskottets Memorial N:o 4 vid innevarande riksdag, få anföra följande: "Vidare upplystes, att ensamt vid diskontkontoret härstädes utestodo i lån mot vägförda effekter icke mindre än 4,160,000 R:dr, i hvilket betydliga belopp minskning icke vore att motse, så länge låntagarne tillätes att alltjemt omsätta sina lån och dervid funne sin fördel till följd af den jemförelsevis låga räntan, hvilken gäfvde dem anledning att heldre fortfarande belåna sina lager, än att sälja dem till närvarande pris. Härigenom vore emellertid en högst betydlig del af Bankens utlåningstillgångar bunden, så att Bankens öfriga utlåningsrörelse måste i hög grad inskränkas, om icke alldeles inställas." Jag hemställer, i anledning häraf, om det kan vara lämpligt att bibehålla ett stadgande, som kan hafva till följd att, för denna privilegierade lånerörelse, all annan utlåningsrörelse måste snart sagdt upphöra. Det är visserligen sannt, att det står i Bankofullmäktiges skön att inskränka tiden för denna privilegierade lånerörelse, t. ex. från 6 till 3 månader. Följden deraf blefve dock ingen annan än den, att en låntagare, som ena dagen inbetalt sitt lån, följande dagen återkom med ansökning om nytt lån, hvartill han, enligt reglementet, egde förmånsrätt.

För att med ett exempel ådagalägga, huru med nu gällande stadgande utlåningen från den s. k. handels- och näringsdiskontfonden gestaltar sig, ber jag att få nämna, att den 1 September nästlidna år förefunnos vid Bankens diskontkontor i Stockholm diskonterade vexas till belopp af 931,576 R:dr 61 öre, lån på löpande förskrifning 2,565,211 R:dr 56 öre, lån på vägförda effekter 4,067,381 R:dr 59 öre, och å beviljade kassakreditiv 6,684,400 R:dr lyftade 4,338,275 R:dr 82 öre, under det samtidigt låneförslaget vid diskontkontoret och lånekontoren i orterna utgjorde 11,756,000 R:dr.

Jag anser derföre, att i detta fall Bankofullmäktige böra lemnas friare händer. Såvidt jag har mig bekant, finnas icke i några andra bankinrättningar några dylika inskränkande klausuler.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag vördsamt föreslå, att motsvarigheten till § 53 mom. 2 må erhålla följande lydelse:

"De till ifrågavarande rörelse anvisade medel ega vederbörande styrelser att, enligt af Fullmäktige meddelade allmänna föreskrifter, förvalta och utlåna, på sätt styrelserna, efter eget bepröfvande och med rättvist afseende å de olika lånebehofven, finna för orternas rörelse mest gagneligt."

Herr Lindström: Ehuru jag får bekänna, att jag i åtskilligt delar Herr Lönnbergs nyss uttalade åsigtter och säkerligen äfven skulle hafva inom Utskottet understödt dem, så vida jag icke på behörig permission af Kammaren varit frånvarande från Utskottet, när detta ärende der behandlades, kan jag dock icke finna, att i den form, Herr Lönnbergs förslag nu föreligger, något afseende dervid kan fästas, eftersom detsamma icke blifvit, på det sätt grundlagarne föreskrifva, framställt. Hvarken har någon motion om en dylik ändring i bankoreglementet blifvit inom någondera Kammaren väckt; ej heller har Banko-Utskottet funnit skäl att föreslå någon

sådan ändring. Det skulle då vara ovanligt, om Kammaren skulle besluta en ändring i Bankoreglementet blott på grund af en reservation. Det är icke med bankoreglementet såsom med bevillnings- och stämpelpappersförordningarne. Dessa antagas i sin helhet af hvarje Riksdag, men så sker icke med bankoreglementet. Jag anser sålunda något afseende icke kunna fästas vid Herr Lönnbergs förslag, i den form det nu framkommit, och tror knappt proposition derå kunna grundlagsenligen framställas.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jemte det jag i afseende å formfrågan instämmer med Herr Lindström, får jag i sjelfva saken tillägga, att jag icke anser det för närvarande lämpligt att rubba vår bergshandtering i den lånerätt, den eger i Riksbanken. Det företräde, våra jernproducenter haft genom rättigheten att få lån i Banken mot pant af vågförda effekter, var betydligt större förut, emedan alla vågförda metaller då kunde belånas i Banken, utan att särskild fond dertill fanns anslagen; men denna rättighet har under tidernas lopp blifvit så småningom inskränkt och jernhandteringen blifvit mera likställd med andra näringar, och blott det företräde finnes nu för denna näring, att vid utlåning från handels- och näringsdiskonten lån emot pant af vågförda effekter jemte vexeldiskontering blifvit ställda framför lån, som samtidigt sökas emot annan säkerhet. Ej kan då vara skäl att i dessa brydsamma tider, då bergshandteringen likasom andra större inhemska näringar befinna sig i ganska nedtryckt ställning, vidtaga en åtgärd, som skulle tillskynda våra jernproducenter en högst betydlig olägenhet. För öfrigt tror jag, att jernhandteringen är af den beskaffenhet, att Banken har nytta af dess understödjande, ty jernet är ett af landets bästa bytesmedel med utlandet, och exporten deraf medverkar således till bibehållande af Bankens förmåga att invela sina sedlar, eller, med andra ord, upprätthålla realisationen. Det kan möjligen vara skäl att framdeles vidtaga några åtgärder i det af Herr Lönnberg angifna syfte, men nu är det icke rådligt. Jag yrkar derföre, att något afseende icke måtte fästas vid Herr Lönnbergs reservation, hvilken jag på de af Herr Lindström anförda skäl tror icke ens kunna grundlagsenligen blifva föremål för något Kammarens beslut. Emellertid hemställer jag, om det icke kunde vara rättare att uppskjuta behandlingen af hela saken, till dess vi komma till den § i reglementet, hvori en ändring åsyftas.

Herr C. A. Larsson: Förutseende, att det eljest skulle gå vid denna riksdag såsom vid de föregående, eller att någon ändring i bankoreglementet icke skulle kunna ske, emedan motion derom icke blifvit väckt, framlade jag en motion om ändring i alla de §§ af bankoreglementet, hvarest sådant kunde prövas nödigt, samt om införande i deras ställe af nya, mera ändamålsenliga stadganden. Härmed torde jag hafva bemött den vanliga invändningen mot hvarje försök till ändring i detta hänseende, och då Herr Lönnberg till stöd för sin mening framlagt verkligen talande skäl, som äfven blifvit vitsordade af de talare, hvilka sedermera yttrat sig, instämmer jag uti det af Herr Lönnberg framställda yrkande. Då denna belåning af jern i Banken torde egentligen icke medföra så stor förtjenst för Herrar bruksegare som ej mer för Herrar grossörer, så anser jag att det är bättre, om de sälja sitt jern i rätt tid och åtnöjas med gällande priser,

än att betunga Banken med stora låneförslag, till men för andra näringsgrenar inom landet.

Herr Harald Ericsson: Jag hade icke trott, att under dessa konjunkturner någon skulle framkomma med förslag att borttaga från jernhandteringen en sådan förmån som denna; men då emellertid yrkande här blifvit af ett par talare framställt derom, att belåningen emot pant af vägförda effekter skulle upphöra, anser jag mig skyldig uppträda emot ett sådant förslag. Jag behöfver dervid icke utbreda mig mycket, utan, då Herr vice Talmannen redan fullständigt ådagalagt olämpligheten af den föreslagna åtgärden, förenar jag mig med honom och instämmer likaledes uti Herr Lindströms yrkande, att reservationen icke måtte till pröfning upptagas.

Herr Lindström: Hvad Herr C. A. Larsson nyss invändt mot mitt förra yttrande kan visserligen vid första påseendet synas ega skäl för sig, men vid närmare eftersinnande skall man finna, att denna invändning icke förtjenar något afseende. Om en motion blifvit väckt derom, att alla §§ i bankoreglementet skulle ändras och få en sådan form, hvilken vore mera tidsenlig, icke kan en dylik motion föranleda Banko-Utskottet att, såvida icke Utskottet eljest finner skäl dertill förekomma, föreslå ändring i alla §§. Ty i sådant fall kunde en motionär också föreslå, att alla §§ i allmänna lagen skulle ändras och ersättas med mera tidsenliga stadganden och Lag-Utskottet sedermera vara förbundet att genomgå hela lagen och, om så pröfvades skäligen, utarbete ett helt nytt lagförslag. Nej, något sådant kan aldrig vara meningen, och än mindre kan det tillätas, att, sedan en dylik motion blifvit inom Utskottet afstyrkt, en ledamot af Kammaren sedermera skulle vid frågans behandling derinom kunna, med stöd af en dylik motion, yrka ändring i alla möjliga §§ och bringa detta under diskussion.

Jag vidhåller min åsigt, att Proposition på Herr Lönnbergs yrkande icke grundlagsenligen kan framställas.

Herr C. A. Larsson: Det synes, att det har varit tvist inom Utskottet rörande denna paragraf, och de, hvilka hyst en från majoriteten afvikande åsigt, hafva med stöd af min motion kunnat yrka en förändring af §:n. Jag ville nemligen genom denna motion förekomma den vanliga invändningen, som alltid utgjort hinder för att kunna ändra ett jota i bankoreglementet, när särskild motion derom icke blifvit väckt eller Utskottets majoritet icke ansett en sådan förändring nödig. Min motion har emellertid fått en mera allmän form, emedan man icke kan begära, att hvarje Kammarans ledamot skall lika noga som Banko-Utskottet och dess ledamöter kunna granska hela reglementet och efterse hvad som tarfvar ändring, men det oaktadt bör en sådan motion naturligtvis ega samma värde som hvarje annan motion.

Till bemötande af hvad Herr Ericsson yttrat, ber jag få nämna, att jag ingalunda här vid lag drifves af någon ovilja mot bruksegarne, utan tvärtom tror, att den föreslagna åtgärden skulle lända dem till fördel. Jag har kännedom om, att bränneriegare i Östergötland fingo låna i enskilda banken mot hypothek af brännvin, men dessa gjorde ganska stora

förluster, ty bränvinet steg i pris, men då dessa skulle sälja sin vara, hade prisen fallit och de måste sedermera afyttra sitt bränvin till underpris. Det kan icke heller vara helsosamt att i en tid, då Banken behöfver sina kassor för att befordra den allmänna rörelsen och understödja våra industrier och näringar, en bland dessa näringar skall hafva ett särskildt privilegium på en så stor del af Bankens fond, hvadan jag fortfarande vidhåller min åsigt om §:ns förändring.

Herr Lönnberg: Jag har begärt ordet i anledning af Herr Lindströms yttrande, att proposition icke kunde grundlagsenligen framställas på mitt nyss gjorda yrkande. Visserligen eger Banko-Utskottet, jemlikt § 41 Riksdagsordningen, att hos Kamrarne föreslå föreskrifter om Bankens förvaltning, men ej kan man deraf draga den slutsatsen att, i händelse Banko-Utskottet icke föreslog någon ändring i bankoreglementet, Kamrarne skulle vara betagna all rätt att besluta någon ändring. Härvid ber jag få återkalla i minnet, huru vid behandlingen af sjunde hufvudtiteln, oaktadt någon motion icke blifvit väckt om ändring i Kongl. Theaterns anslag, en ledamot af denna Kammare likväl yrkade anslaget nedsättning till 50,000 R:dr; och att proposition å detta yrkande äfven framställdes, och, såsom Herrarne minnes, vi äfven voterade om nedsättningen. I analogi dermed anser jag Kammaren äfven berättigad att besluta om en ändring i bankoreglementet, äfven utan att Utskottet föreslagit någon sådan; men då Kammaren tyckes vara tveksam rörande sin befogenhet i detta afseende, vill jag ändra mitt yrkande derhän, att i den syftning, jag förut haft äran antyda, en återremiss till Utskottet måtte beviljas, på det saken i Utskottet måtte komma under förnyad pröfning.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Sedan Herr Lönnberg ändrat sitt yrkande till återremiss, har jag ingenting att deremot säga, men om han hade vidhållit sitt första yrkande, att Kammaren genast skulle afgöra den af honom å bane bragta frågan, hade jag velat hemställa, hvarthän det skulle leda, om hvarenda § i bankoreglementet kunde genast af Kammaren ändras på grund af en reservation eller af en motion, som man säger hafva blifvit väckt om ändring af alla möjliga §§ i reglementet, utan att frågan hade undergått en föregående pröfning inom Banko-Utskottet. Att i så viktiga frågor genast fatta ett beslut, utan att ärendet på föreskrifvet sätt först behandlats af Banko-Utskottet, är icke blott grundlagsvidrigt, utan skulle äfven leda till de betänkligaste påföljder med afseende på Bankens förvaltning. Men då emellertid Herr Lönnberg ändrat sitt yrkande till återremiss, torde något hinder icke möta att framställa proposition derå, men för min del får jag fortfarande bestrida allt afseende å Herr Lönnbergs reservation, under anhållan att denna § i bankoreglementet må förblifva oförändrad.

Herr Harald Ericsson: Jag är visserligen tacksam mot Herr C. A. Larsson för den välvilja han sagt sig hysa mot bruksidkarne, men om bruksidkarne hafva sådana vänner, kunna de verkligen med skäl säga: "Gud bevare oss för våra vänner." Att, såsom Herr Larsson gjort, sammanställa

manställa jern och bränvin, hvilken sednare vara både läker och fördunstar bort och derföre icke kan vara lämplig att på detta sätt hypothiseras, förefaller ganska besynnerligt. Vidare säger han att den nuvarande lånerätten icke skulle medföra någon egentlig fördel för bruksidkarne. Men jag frågar, om det icke är en tillräckligt stor förmån att kunna få sitt jern belånadt i Riksbanken och på detta sätt erhålla penningar i dessa tider, då det icke är möjligt att kunna försälja äfven den mest felfria vara.

Herr Björck: Lika med Herr Lindström tror jag, att Herr Lönnbergs framställning grundlagsenligen icke kan blifva föremål för proposition; och jag kan icke finna, att detta skulle på något sätt förändras derigenom, att Herr Lönnberg, i stället för att yrka bifall till sitt förslag, begärt återremiss i syftning att få detsamma af Utskottet pröfvadt och sedermera af Kamrarne bifallet. Frågan är den, huruvida motion om en dylik ändring i bankoreglementet blifvit i behörig ordning väckt; nu kunna motioner i dessa frågor väckas på två sätt, antingen af någon ledamot utaf Kamrarne inom den Kammare han tillhör och inom den i grundlagarne föreskrifna tid, eller också af Banko-Utskottet. Här har icke någon motion blifvit väckt vare sig på det ena eller andra af dessa sätt, och då torde äfven Herr Lönnbergs förslag icke kunna komma under pröfning, ehvad han yrkar bifall eller återremiss. Jag tror derföre, att proposition icke heller kan grundlagsenligen framställas å Herr Lönnbergs sednare yrkande.

Herr C. A. Larsson: Det låter nästan som vissa ledamöter vore osäkra om, huruvida jag väckt en sådan motion som jag påstått. Jag ber derföre att få läsa upp ett stycke utur densamma. Den eger i samlingen numret 202, och har jag deruti yrkat bland annat: "att Riksdagen, med upphäfvande af alla i nu gällande bankoreglements qvarstående föräldrade paragrafer, ville, efter Banko-Utskottets afgifvande förslag, antaga ett nytt tidsenligt reglemente för Riksbankens styrelse af sådan beskaffenhet:

att Banken utehåller i allmänna rörelsen ett emot behovet lämpadt belopp kreditsedlar;

att alla Bankens fonder sammanföras under en enda kassa och utlånas under enahanda grunder som nuvarande omsättningsfonder;

att förvaltningen sålunda förenklas, att kostnaderna derföre minskas till skäligt belopp" etc. Deri ligger således äfven ett påstående, att *en* näring icke skulle privilegieras med några särskilda fonder inom Banken, utan denna få tritt operera med sina medel. Jag hemställer derföre, om icke motion blifvit i grundlagsenlig ordning väckt om ändring äfven af den nu förevarande 53 § i bankoreglementet. Då emellertid Herr Lönnberg ändrat sitt yrkande till återremiss, vill äfven jag deruti förena mig.

Öfverläggningen förklarades slutad. I anledning af hvad derunder förekommit, förklarade Herr Talmannen, att sedan Herr Lönnberg numera ändrat sitt först framställda förslag, Herr Talmannen icke funne något hinder för framställande af proposition å den af Herr Lönnberg äskade återremissen; hvilken proposition nu jemväl af Herr Talmannen gjordes

och af Kammaren med ja besvarades; och hade Kammaren alltså beslutat till Utskottet återförvisa ifrågavarande anmälan, för så vidt densamma afsåg 53 § 2 mom. af nu gällande bankoreglemente.

Vid föredragning derefter af Betänkandets särskilda punkter blef

Punkten 1

Bifallen.

Punkten 2.

Herr Hierta: Det är naturligtvis icke af stor betydelse hvad namn Banken eger uti bankoreglementet, men då på Kammarens bord hvilat till afgörande frågan derom, huruvida Bankens sedlar skola bära benämningen "Sveriges Riksbank" eller "Sveriges Bank", hemställer jag, om det icke skulle vara skäl att uppskjuta med behandlingen af denna §, så att båda dessa frågor kunde i ett sammanhang afgöras.

Herr de Maré: Det är sannt, att på bordet hvilat till afgörande den frågan, hvad namn Bankens sedlar skola bära, men det är en sak och en annan sak är, huruvida Banken i bankoreglementet skall hafva det ena eller andra namnet. Dessa båda frågor stå ingalunda till hvarandra i så oskiljaktigt sammanhang, att man behöfver uppskjuta behandlingen af denna §. I sådant fall skulle man vara nödsakad uppskjuta mångfaldiga andra paragrafer i detta reglemente, der ordet "Riksbanken" förekommer. Då den af Utskottet här föreslagna benämningen eger stöd af grundlagen, torde den äfven böra antagas; sedermera blir benämningen på sedlarne en annan sak, hvarom tvisten kommer att slitas genom votering.

Vidare anfördes icke, och punkten godkändes.

Punkten 3.

Herr Rundbäck: Då jag vid denna riksdag icke väckt mera än *en* motion, torde Kammaren hafva öfverseende med att jag yttrar några ord till dess försvar. Jag är tacksam för det att Utskottet erkänt behöfligheten af en sådan förstärkning i omsättningsfonden, hvarom jag framställt motion, men i anledning af hvad Utskottet erinrat om min motion i öfrigt, ber jag att få göra några erinringar tillbaka.

Å sidan 2 säger Utskottet, att det icke kan vara lämpligt att använda en alltför betydlig del af Bankens rörelsekapital i försträckningar på långa tider, emedan man derigenom försvårar för Banken dess åliggande att uppehålla myntvärdet i landet, hvilket åliggande ovilkorligen skulle fördrå, att Banken vore i stånd att inom kort tid förfoga öfver sina utlånade eller annorledes placerade tillgångar, för att hafva medel till inlösen af sina sedlar och honorerande af andra vid anfordran eller inom kort tid förfallande förbindelser. Men jag tror, att man skall komma till en annan öfvertygelse, om man ser huru Bankens fonder förut varit placerade och huru diskontfonden utgjort åren 1834—1841 12,000,000, sedermera åren 1841—1843 13,500,000 R.dr; derefter har man indragit denna fond allt mer och mer, så att den nu uppgår till 9,600,000 R.dr. Då man sålunda finner, att allmänna diskontfonden varit 4,000,000 R.dr större än den nu

är, och man då icke kunde märka, att Riksbanken rubbades i sin skyldighet att upprätthålla realisationen, fastän vid den tiden en betydlig del af Bankens fonder dessutom voro afsatta för fastighetslån samt skiftes- och odlingslån, torde den af Utskottet anmärkta fara icke vara synnerligen afsevärd. Tvärtom såg man, att, sedan diskontfonden blifvit så betydligt minskad och fastighetslånefonden helt och hållet indragen samt odlings- och skifteslånen nedgått till en obetydlighet, det likväl hände, såsom i fjor, att Bankens metalliska valuta sjönk till ett så lågt belopp, att fråga uppstod om särskilda åtgärders vidtagande för dess höjande. Derföre tror jag icke, att genom omsättningsfondens förstärkning, dit lånen till en femtedel hvart halfår inbetalas, något inflytande skulle utöfvas på Bankens förmåga att uppehålla myntvärdet, helst Fullmäktige hafva fått sig medgifvet att, i händelse af behof, indraga större del af denna fond. Jag vill erinra om huru hög metalliska valutans värde var vid 1855 års riksdag, men huru den på ett par år sjönk med 20 à 30 millioner. Hade man då följt exemplet att draga in Bankens lånefonder, hade man gjort den allmänna rörelsen omöjlig, men nu lånade man i stället upp 12,000,000, och detta ansåg Riksdagen vara alldeles riktigt, och jag hysar äfven samma tanke.

Min motion rör bland annat indragning af kreditivet till manufaktur-diskonten. Detta förslag härrör icke af någon missunsamhet mot närin-garne, utan från min åsigt derom, att Banken sjelf bör förvalta sina fon-der. Samma uppfattning hade äfven Banko-Utskottet vid 1856 års riksdag. Förvaltningen blir derigenom billigare, och dessutom hörde vi för några dagar sedan, när det var fråga om Kommerskollegii indragning, att detta vore en ganska lätt sak, om blott manufakturdiskonten icke står under dess förvaltning.

Jag vill nu ej ingå i vidare resonnement härom, utan endast upp-repa, att orsaken till min motion var min önskan, att diskontfonden måtte vinna förstärkning, denna fond, som är den enda källa, hvarifrån våra jordbrukare, en stor del af våra tjänstemän samt mängen industriidkare kunna erhålla hjälp. För de stora kapitalisterna gifves det nog andra tillfällen att låna penningar för en utvidgad konsumtion, men för produ-centerne är denna kassa den enda. Då omsättningsfonden således är väl-görande och för en betydlig del af allmänheten medför större eller mindre fördel, kan jag ej annat än önska framgång åt min motion och yrkar derföre återremiss, på det att, sedan Banko-Utskottet lemnat en slutlig utredning af Bankens olika fonder, man må kunna taga i öfvervägande, om icke någon större eller mindre del deraf kunde användas till förstärk-ning af diskontfonden. Såsom jag förut nämnt, missunnar jag hvarken närin-garne eller jernhandteringen de förmåner, de åtnjutit, men hvarför kan man icke ställa så till, att fonderna fördelas så, att man äfven på andra håll kan få någonting godt deraf.

Jag hoppas derföre, att Kammaren återremitterar denna och de föl-jande punkterna, på det att Banko-Utskottet måtte inkomma med förslag till en förändrad disposition af Bankens fonder.

Herr Friherre Liljencrantz: I motsats till den siste talaren an-ser jag det vara förenadt med en ganska stor våda för Riksbankens för-måga att upprätthålla myntvärdet, om allmänna diskontfonden skulle med

något betydligare belopp tillökas. Det är nemligen för Riksbanken, såsom för hvarje annan bankinrättning, af vigt, att den lätt kan realisera sina fordringar, när sådant påkallas, men detta kan icke ske, derest någon större del af dess fonder äro fastlästa i allmänna diskonten. Deremot instämmer jag med den värde talaren deruti, att manufakturdiskontens förvaltning hittills icke varit fullt tillfredsställande och på ett fördelaktigare sätt kunnat bedrivas af Bankens egen styrelse, men jag anser dock icke lämpligt att i närvarande stund göra någon rubbning i afseende på manufakturdiskontens och Jernkontorets kreditiv i Riksbanken, då våra näringar och vår jernhandtering i allt fall befinna sig i en ganska bekymmersam ställning. Vid förra riksdagen skärpte man villkoren för dessa båda kreditiv, i det att man höjde kreditivräntan från 3 till 4 procent, hvilket åter haft till följd att utlåningsräntan på dessa fonder äfven blifvit höjd. Man torde derföre sakna all anledning att nu göra någon ändring i dessa hänseenden.

Hvad slutligen angår det önskliga uti, såsom den siste talaren uttryckte sig, att diskonten kunde tillhandagå tjänstemän med lån, tror jag alldeles icke diskonten hafva till ändamål att uppehålla konsumtionskrediten, utan vore det tvärtom gagneligt, om den kunde upphöra. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare anfördes ej, och punkten bifölls.

Punkterna 4—13.

Biföllos.

Punkten 14.

Herr Friherre Liljencrantz: Vid sista riksdagen lemnade man Bankofullmäktige frihet att bestämma inträdesafgiften för kreditiv till det belopp, som kunde finnas lämpligt med afseende å penningställningen och andra här vid lag inverkan förhållanden. Nu föreslår Utskottet en återgång till den gamla föreskriften, att inträdesafgiften skulle utgöra endast $\frac{1}{2}$ procent af kreditivbeloppet. För hvar och en, som känner de stora olägenheter för en bankinrättning, som härröra af kreditivrörelsen, kan det icke annat än synas billigt, att Banken erhåller någon ersättning derför genom en högre inträdesafgift; men jag skulle i alla fall icke hafva någonting emot en dylik inträdesafgift, derest Bankens fonder räckte till att bevilja kreditiv åt alla dem, som deraf vore i behof. Men nu är det endast ett ringa antal, som kan erhålla kreditiv i Riksbanken, och ej är det billigt att dessa komma i åtnjutande af denna fördel på bättre villkor, än som annorstädes erbjudas. Detta blir ju endast ett premium för dem, hvilka lyckas erhålla kreditiv i Riksbanken.

Det gifves dessutom ett annat skäl, hvarföre icke inträdesafgiften för kreditiv i Riksbanken bör sättas lägre, än den är i andra banker. Om afgiften är billigare, kommer mången att taga vida större kreditiv än han behöfver, ty det är alltid bekvämt att ega en stor summa till sin disposition, men om afgiften höjes, skall man draga sig för att taga större kreditiv än man behöfver.

Då man dessutom på sednare tider i allmänhet utgått från den grundsatsen att Bankofullmäktige böra ega frihet att bestämma ränteaftalen ef-

ter omständigheterna, ser jag icke nu något skäl att frånträda denna princip, utan yrkar, att den nu varande lydelsen af denna § må bibehållas oförändrad och Utskottets hemställan i denna punkt således afslås.

Herr Hierta: Jag är helt och hållet förekomen af den föregående talaren och vill endast anmärka, att för den, som eger någon kännedom om den allmänna benägenheten att erhålla kreditiv i Riksbanken, det måste framstå klart, att dessa lån anses fördelaktiga, och äfven i de enskilda bankerna, der inträdesafgiften uppgår ända till 2 procent, felas icke sökande till kreditivs erhållande. Jag tror denna omständighet påkallar en viss uppmärksamhet och instämmer för öfrigt i det yrkande, den siste talaren framställt.

Herr de Maré: I motsats mot de båda siste talarne hemställer jag, om det icke kunde vara skäl att lemna bifall till den af Utskottet föreslagna förändrade lydelse af denna §. Det är riktigt och sannt, att man ej bör binda händerna på Fullmäktige, när det gäller att bestämma ränteaftal, men då Fullmäktige få behålla denna rättighet, torde det icke behövas, att de lika obegränsadt bestämma om inträdesafgiften. Jag kan ingalunda neka, att $\frac{1}{2}$ procent är en billig inträdesafgift och vida billigare än i de enskilda bankerna, der denna afgift uppgår till 1 à 2 procent; men skälet, hvarföre Utskottet föreslagit en förändring, var det, att man ansåg Riksbanken böra visa vägen för de andra bankerna, så att penningen icke ständigt blefve allt dyrare och dyrare. Om nu inträdesafgiften är $\frac{1}{2}$ procent och kreditivräntan 6 procent, kan man visserligen icke anse kreditivet vara dyrt, men det är dock icke så billigt, som man vid första påseende kan tycka, ty ett kreditiv i Riksbanken får aldrig i sin helhet användas och kan derföre icke anses såsom ett stående lån. Räntan återverkar derföre endast på en del af kreditivet och kan beräknas utgöra minst $6\frac{2}{3}$ procent på detta belopp. Vidare är det bekant, att den, som bor utom Stockholm, icke kan begagna sig af kreditiv i Riksbanken utan att ega en kommissionär härstädes, hvilken för sitt besvär ytterligare tager $\frac{1}{2}$ procent. Dessa kreditiv äro derföre icke så billiga, att det kan vara skäl att bestämma en högre inträdesafgift, men jag skulle i alla fall icke hafva någonting deremot, om det ansågs behöfligt för att trygga Bankens säkerhet och förmåga att uppehålla realisationen, men dertill finnas andra utvägar, och en högre kreditivafgift skulle icke verka annat än att för jordbruks- och industriidkarne fördyra penningar i allmänhet, och då det i andra rummet är Bankens skyldighet att underlätta den allmänna rörelsen, sedan den först och främst vidtagit alla nödiga åtgärder för myntvärdets upprätthållande, yrkar jag bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr C. A. Larsson: Jag har alltid varit af den åsigten, att man bör lemna Bankofullmäktige fria händer, liksom enskilda bolag göra åt sina styrelser. Att erhålla kreditiv i Riksbanken kan vara en hugnad för Stockholms affärsmän och dem, som bo i närheten af denna stad, men då man har hört, att tvenne Stockholms representanter uppträdt emot Utskottets förslag och ansett kreditivnehafvarne ganska väl tåla vid en dubbelt så

stor afgift, tror jag ej, att man bör göra någon koncession till förmån för några få personer, hvilka ega dylikt kreditiv.

Man har sagt, att omsättningarna af kreditivet skulle för den, som hade det, medföra olägenhet, men jag tror tvärtom, att för den, som ligger i stora affärer, kreditivet är särdeles nyttigt, ty man kan då för hvar dag sätta in sina penningar i Banken, i stället för att hafva dem liggande i kassakistan. Min åsigt är, att det gamla stadgandet bör bibehållas och Fullmäktige således ega rätt att bestämma inträdesafgiften, eftersom förhållandet mellan tillgång och efterfrågan kan varfa.

Herr Carl Ifvarsson: Då enligt min åsigt Friherre Liljencrantz haft fullkomligt rätt i hvad han nyss sade, vill jag endast hafva till protokollet antecknadt, att jag förenar mig med honom. Ej kan det vara billigt, att inträdesafgiften för kreditiv är $\frac{1}{2}$ procent i Riksbanken, under det den utgör ända till 2 procent i de enskilda bankerna, utan Fullmäktige måste ega fria händer att bestämma derom, allteftersom förhållandena kunna påkalla.

Herr Björck: Jag vill endast uttala såsom min mening, att det icke kan vara obilligt, om låntagarna få betala en något högre inträdesafgift än $\frac{1}{2}$ procent, och jag stödjer detta derpå, att äfven, sedan afgiften i Riksbanken blifvit höjd, ansökningarna om kreditiv varit i ständig tillväxt, så att det ofta är för Bankens styrelse en svår uppgift att rätt fördela de för ändamålet disponibla tillgångarna och bestämma hvilken som skall få sin ansökning beviljad. Jag önskar derföre, att åt Fullmäktige måtte i detta afseende bibehållas den hittills medgifna friheten, hvilken jag tror icke på minsta sätt blifvit missbrukad. Nekas kan det icke, att kreditivörelsen är den för bankerna mest betungande och för låntagarna den fördelaktigaste.

Herr Vougt: Jag instämmer med Herr de Maré och anser Banken genom kreditivörelsen tjena våra jordbrukare med att tillhandahålla dem förlag, om än icke till så stora belopp. Det är också många jordbrukare, som på detta sätt anlita Riksbanken, och jag unnar dem dervid så billiga vilkor som möjligt. Dessa kreditiv blifva i allt fall, såsom Herr de Maré redan anmärkt, icke så billiga, då jordbrukaren måste vända sig till en kommissionär, hvilken äfven skall hafva sitt arvode. Och hvad slutligen angår, att i de enskilda bankerna inträdesafgiften är högre, finner jag det ingalunda lämpligt, att Riksbanken i detta hänseende med dem inlåter sig i någon täflan.

Jag yrkar bifall till Banko-Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen Mannerskant: Då åtskilliga representanter för jordbruket och industrien, hvilka här haft ordet, yttrat sig till förmån för den nuvarande bestämmelsen i denna §, torde det vara fåfängt att försvara Utskottets förslag. Men Utskottet har velat framhålla, att Riksbanken näst sin skyldighet att invexla sina sedlar eller uppehålla realisationen borde hafva till uppgift att förse våra näringar med lån på så billiga vilkor som möjligt. Ett nedsättande af inträdesafgiften för kreditiv skulle

äfvén icke vara utan nytta med afseende på utlåningsvilkoren inom privatbankerna och de kassor, hvilka utlåna penningar, ty det skulle tjena dem till anvisning att beträda samma väg, men deremot bör icke Riksbanken af andra penningeanstalter i närheten låta locka sig att höja räntevilkoren. Detta var just ett af Utskottets motiver, ty Fullmäktige hade såsom skäl för denna afgifts höjande åberopat exemplet af andra banker.

Det har gått bra för sig förut och lemnat rätt vacker vinst att sköta Bankens kreditivrörelse med $\frac{1}{2}$ procent inträdesafgift och 5 procent ränta, och fast mången påstår att kreditivrörelsen är den för en bank mest ofördelaktiga af dess rörelsegrenar, är min enskilda erfarenhet den, att en bank, långt ifrån att röna någon olägenhet af denna rörelse, tvärtom har fördel deraf, ty det är ett säkrare och lugnare sätt att placera sina penningar på det sättet än på månet annat.

Då emellertid flere talare yrkat den nuvarande bestämmelsens bibehållande, förmodar jag detta blifva Kammarens beslut, men kan dock icke frångå, att Utskottets förslag är välgrundadt. Det finnes nemligen ett annat skäl för denna afgifts bestämmande till ett fixt belopp, ty annars kan det hända, att den, som erhåller kreditiv i början af året, får betala $\frac{1}{2}$ procent, men en, hvilken kommer något sednare, 1 procent. Detta är obilligt. Skall någon ändring vara af nöden, bör räntan ändras, men ej inträdesafgiften. Jag yrkar bifall.

Herr C. A. Larsson: Om förhållandet vore sådant, som de tvenne siste talarne sagt, att nemligen jordbrukarne i allmänhet skulle hafva så stor fördel af kassakreditiv, då kunde den af Utskottet föreslagna nedsättningen uti inträdesafgiften för dessa kreditiv emottagas med välvilja. Visserligen har äfvén jag i flera år haft kreditiv i Riksbanken, men jag talar icke uti mitt eget intresse, då jag förklarar, att jag icke vill bifalla Utskottets förslag, och detta just derföre att det är endast en obetydlig del af jordbrukarne, som begagna sig af kreditivrätten. Det är de närmast boende större affärsmännen, som mest begagna kreditiven. Riksbanken nödgas hålla medel inne, för att kunna honorera sina utbetalningar å kreditiven. Det är således ej landtbrukaren, som man gör någon särdeles tjänst med nedsättningen i inträdesafgiften, utan egentligen de större affärsmännen. Jag åberopar för öfrigt hvad jag förut yttrat. Fördelarne af kreditiven äro icke obetydliga. Man har sagt, att det vore rättare att höja räntan än kreditivafgiften, men jag för min del anser förhållandet icke vara sådant; man har lättare att kontrollera räntan. Jag vill antaga stadgandet, som i detta afseende redan finnes i bankoreglementet.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag vill endast med några ord besvara hvad föregående talare yttrat. Hvad penningeförhållandena angår, så äro de ett rörligt element; rör man i en del, så sätter man hela massan i rörelse. Penningställningen i landet beror derföre till en stor del på det sätt, hvarpå Riksbanken bedriver sin rörelse, och denna Bank kan genom den ränta som den sjelf fordrar utöfva ett bestämmande inflytande äfvén på räntan inom andra penningeanstalter. Den verkar blott direkte i Stockholm, men indirekte i hela landet.

Herr Lindström: Jag var icke närvarande i Utskottet, då denna fråga derstädes behandlades, eljest skulle jag icke hafva underlåtit att reservera mig emot Utskottets förslag. Jag behöfver icke nu vara vidlyftig i mitt yttrande, då jag är förekommen af flere talare; men vill endast något betona de skäl, som af en föregående talare blifvit framställda för afslag å den ifrågasatta ändringen. Det förhåller sig nemligen så som han sagt, att större delen af de summor, som från Banken utlemnas i form af kreditiv, tillfalla icke de mindre jordbrukarne utan köpmännen och de större industriidkarne, hvilka väl tåla vid den ringa kreditivafgiften. Dessutom får man icke glömma att, enär kreditiven utgifvas på ett års tid, Fullmäktige icke för dessa lån kunna betinga sig högre ränta än 6 procent, äfven om räntefoten i allmänhet är högre; och då dertill kommer att denna rörelse är den för Banken minst inbringande, men för låntagaren den mest fördelaktiga, så lär ingen hafva skäl att klaga öfver afgiften, helst andra banker debitera icke lägre men väl högre afgifter för sina kreditiv.

Jag yrkar på bibehållandet af reglementets nuvarande bestämmelse i denna del.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets hemställan besvarades med öfvervägande nej. Dernäst framställdes proposition på afslag å Utskottets hemställan och bibehållande af motsvarande stadgande i nu gällande bankoreglemente, hvilken sednare proposition besvarades med ja.

Punkten 15.

Herr Friherre Liljencrantz: Jag är verkligen tveksam, om jag skall yttra mig eller ej, ty den anmärkning, jag har att framställa, är af så obetydlig beskaffenhet, att den gerna må förfalla. Mig synes det vara enfaldigt af Utskottet yttradt, att ett stadgande bör införas i bankoreglementet, utgående derpå, att ränta skall beräknas för fullt tiotal Riksdaler. I detta stadgande synes vara så ringa förnuft, att jag hemställer, att sista momentet af denna § må utgå, derest icke någon af Utskottets ledamöter kan uppgifva giltigt skäl för kvarstående.

Herr Lönnberg: Det är ej alldeles at så obetydlig vigt, att det af föregående talare anmärkta stadgande kvarstår, ty då anvisningar må kunna utställas och insättningar göras jemväl å ojemna belopp af riksdaler och öre, så hafver det sig understundom icke så lätt att uträkna ränta å dessa belopp; och det är med afseende härpå, som stadgandet intagits.

Vidare anfördes ej, och punkten bifölls.

Punkten 16.

Bifölls.

Punkten 17.

Herr Agardh: Emot den nu föredragna punkten har jag afgifvit en reservation, som finnes bifogad Betänkandet; och åberopar jag de skäl

för afslag, som jag uti nämnda reservation framlagt. Jag anser det vara orätt att icke lemna Bankofullmäktige fria händer i förevarande fall.

Herr Wener: I och med detsamma jag instämmer med föregående talare deruti, att jag icke kan gilla Utskottets hemställan, vill jag gå ännu längre, i det jag ej anser det varit nyttigt för Riksbanken, att denna betalat ränta på de stora summor, som de enskilda bankerna kunna derstädes på upp- och afskrifningsräkning insätta. Det är visserligen sannt, att dessa banker kunna göra sina insättningar genom flere personer, men detta tror jag Bankofullmäktige lätteligen skola kunna skönja och sålunda äfven förekomma. Riksbanken har ej någon direkt fördel af dessa insättningar, ty om de ej skedde, så hade Riksbanken ej behof af att hafva så stor reservfond mne, utan kunde i stället minska densamma och derigenom draga högre ränta på sina medel. Jag vill derföre påyrka, att maximum af insättning på upp- och afskrifningsräkning må nedsättas till högst 50,000 R:dr.

Herr Lindström: Det vore måhända ej så alldeles orätt, att helt och hållet med tystnad förbigå denna punkt, som, mera än man i allmänhet tror, rör en ganska vigtig princip i afscende på bankrörelsen, och det må derföre tillåtas mig att härom yttra några ord.

Betraktar man upp- och afskrifningsrörelsen mellan enskilda och banker eller bankerna inbördes emellan i och för sig, så lärer väl ingen vilja bestrida dess gagn och nytta i allmänhet; och att såväl de enskilda bankerna för sig som också Riksbanken deraf draga ömsesidig fördel kan icke heller bestridas. Men för att Riksbanken för sin del må kunna af denna rörelse hemta pekuniär vinst är det ett oeftergiffligt vilkor, att en del af de hos Banken sålunda deponerade medel åter genom utlåning göras fruktbarande. Detta kan äfven utan fara för Banken, så vida nödig försigtighet iakttages, låta sig göra, hvad beträffar enskildes på upp- och afskrifning insatta medel, och jag medgifver det äfven, för medel som af de enskilda bankerna i Riksbanken deponeras; och företedde saken inga andra sidor vore ej härom mycket att säga. Men den har äfven en annan sida, i viss grad ganska betänkelig, och det är på den jag här tillåter mig fästa uppmärksamhet. Derigenom att de enskilda bankerna berättigas att insätta större eller mindre del af sin riksmynskassa i Riksbanken och derå åtnjuta ränta, hvilken riksmynskassa åter till någon del af Riksbanken mot än högre ränta till allmänheten utlånas, inträffar det, att den riksmynskassa, som de enskilda bankerna äro ålagda att hålla inne till säkerhet för sina egna utelöpande sedlar, i sjelfva verket icke finnes utan är utlånad äfven den till någon del. Detta må nu hafva kunnat ske utan olägenhet vare sig för Banken eller allmänheten, så är ett sådant förfaringssätt i min tanke principiellt origtigt och ej otänkbart att, i fall ett sådant system än vidare får utveckla sig, stora vådor deraf kunna uppkomma. Det är också i strid med banklagens ande och mening och försvårar den kontroll, som allmänheten önskar ega öfver bankrörelsen. När man nu af kvartalsrapporterna inhemtar, att de enskilda bankerna innehafva så och så stor riksmynskassa och deraf slutar till det förtroende man för deras derpå grundade sedlar bör hysa, så vill det sig dock ej bättre, än att

denna riksmynskassa är genom en annan banks försorg utlånad, och på sätt och vis föres härigenom den stora allmänheten bakom ljuset.

Beträffande den fördel Riksbanken af denna rörelse hemtar, är den, rätt sedd, ingen. Ty det säger sig sjelft, att om Riksbanken ej betjenade de enskilda bankerna med utlåning af dessas riksmynskassa, så skulle Riksbanken kunna åtnöjas med en vida mindre reservkassa än nu, eller ock af egna sedlar hålla ett vida större belopp ute i rörelsen samt derå skörda större afkastning än den, som nu kommer Banken till godo i skillnaden mellan den ränta Banken för närvarande gifver på upp- och afskrifning och åter tager vid utlåning.

Man torde invända, att i händelse de enskilda bankerna förhindras att placera sin kassa i Riksbanken, vederbörande kunde finna på den utväg, att kringgå ett sådant förbud genom att, såsom ock förr varit brukligt, fördela kassan på sina direktörer, hvilka återigen icke kunde förnekas, att med Banken hålla räkning. Jag svarar härtill, att detta vore blott ett annat sätt att utlåna riksmynskassan och ett missbruk, som lätt nog torde kunna stäffas, om den, som det åligger att kontrollera bankförvaltningen, gjorde sin skyldighet. Min mening är alldeles icke att förhindra Riksbanken att med de enskilda bankerna hålla räkning, men jag vill ej, att denna rörelse skall uppmuntras genom att å dessa medel gifva ränta, enär detta tvingar Banken att i utlåningsväg använda medel, som ej äro för detta ändamål tillkomna, utan böra ständigt finnas såsom reserv och säkerhet för de enskilda bankernas sedlar.

Hade jag varit i Utskottet närvarande, när denna fråga der afgjordes, skulle jag hafva, på de nu anförda skälen, yrkat, att ingen ränta å dylika medel godtgjordes, men då jag nu erfar, att Första Kammaren bibehållit den äldre bestämmelsen, finner jag ej skäl att för det närvarande gå längre, än hvad Utskottet nu föreslagit.

Herr Björck: Med anledning af föregående talares yttrande vill jag lemna några upplysningar. Vid några föregående tillfällen har jag fästat uppmärksamheten vid förhållandet med enskilda bankernas upp- och afskrifningsrätt i Riksbanken. Genom att sålunda upptaga lån eller penningar, der de finnas, och derefter utlåna dem, förskaffar sig Riksbanken en tryggare ställning, än om den utlånade medel utur sin reservfond, enär sedelemissionen sålunda på det hela blir mindre och metalliska kassan i ringare mån blottställd, under det Banken ändock betjenar allmänheten med lån och erhåller en ökad inflytelse på rörelsen. Innan denna upp- och afskrifningsrätt till större belopp medgafs åt de enskilda bankerna och under den tid, då högsta beloppet för insättning på sådan räkning var bestämdt till endast 75,000 R:dr, beredde sig de enskilda bankerna tillfälle att kringgå detta stadgande derigenom, att 10 à 12 enskilda personers namn begagnades för insättningarne, och det var icke lätt att utröna, om den eller den personen ställt sig till enskilda bankernas disposition eller icke. Vidtaga vi nu någon förändring i fråga om insättningsbeloppets storlek, så är jag öfvertygad om, att berörda banker nog skola ställa så till, som de förut gjort. Jag är icke heller fullt säker, huruvida icke den föregående talaren, Herr Lindström, begått ett misstag, då han förmenat, att de enskilda bankerna ovilkorligen skola vara förbundna att i Banken

hafva någon del af sin riksmyntskassa. Tillförene åtminstone, eller om jag går så långt tillbaka som till 1846 års banklagstiftning, medgafs privatbankerna rättighet att hafva sin kassa antingen hos sig eller i Riksbanken. I öfrigt vill jag tillägga, att den ifrågavarande rörelsen kan medföra äfventyr för den finansiela ställningen i dess helhet, derigenom att bankerna utgifva sedlar, motsvarande depositionen, under det Riksbanken utlånar sjelfva medlen; men för den sednare synes rörelsen icke våldlig utan snarare fördelaktig.

Herr Lindström: I anledning af Herr Björcks yttrande vill jag endast erinra, att, under det han är oviss derom, huruvida icke 1846 års banklag tillåter enskilda banker att hafva sin kassa inne i Riksbanken, jag deremot tror mig vara viss uppå, att förordningen icke innehåller en sådan bestämmelse. Jag är jemväl öfvertygad, att, för den händelse någon enskild bank skulle gå till väga på sådant sätt, att den uppdrager åt sina direktörer eller åt andra enskilda personer att för bankens räkning insätta medel på upp- och afskrifningsräkning i Riksbanken, det, såsom jag redan sagt, bör tillkomma vederbörande chef för Finans-departementet att tillse, att sådant oskick ej må ega rum. Bestämdt vågar jag åtminstone säga, att, ehvad än banklagen härom stadgar, ett sådant förfaringsätt som det af mig påpekade ej är i öfverensstämmelse med lagens ande och mening.

Herr Friherre Liljencreantz: Jag har begärt ordet endast för att något fullständiga Herr Björcks yttrande. Jag kan nemligen bestämdt intyga, att, enligt 1864 års banklags fjerde punkt, de enskilda bankerna ega använda och, om de så för godt finna, i Riksbanken insätta sina grundfondshypothek, sin guld- och silfvervaluta samt sin riksmyntskassa.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde, efter att hafva redogjort för de olika yrkandena, de deraf föranledda propositioner, hvilka alla besvarades med blandade ja och nej, hvarjemte votering äskades. Då äfven i fråga om kontrapositionen skiljaktighet yppades och omröstning deröfver fordrades, företogs densamma efter en så lydande vote-ringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver 17 punkten af Banko-Utskottets Betänkande N:o 19 antager deras mening, som yrka att, med afslag å Utskottets hemställan, momentet *e* af 63 § i nu gällande bankoreglemente skall oförändradt bibehållas,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, ställes kontrapositionen på bifall i öfrigt till Utskottets förslag, men med den ändring att det af Utskottet till 400,000 R:dr föreslagna maximum för insatta medel nedsättes till 50,000 R:dr.

Vid sedlarnes öppnande funnos 48 ja mot 50 nej, hvadan Kammaren till krontraposition för hufvudvoteringen antagit det förslag, som nejpropositionen innehöll.

Den slutliga voteringen anställdes härefter enligt nedanstående af Kammaren godkända proposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Banko-Utskottet hemställt i 17 punkten af dess Betänkande N:o 19,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren med bifall för öfrigt till Utskottets förslag deri beslutat den ändring, att det för insatta medel till 400,000 R:dr föreslagna maximum nedsättes till 50,000 R:dr;

Och utföll med 72 ja mot 53 nej; hvadan Kammaren antagit Utskottets förslag.

§ 15.

Kammaren beviljade Herr *John Ericson* ledighet från riksdagsgörö-målen från den 17 till den 22 i denna månad.

§ 16.

Till bordläggning första gången anmäldes följande inkomna Betän-kanden, nemligen:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 68 och 69, samt

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 5) Utlåtande N:o 38.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.